

Olimpijski pokret u javnosti Banske Hrvatske na prijelazu 19. u 20. stoljeće

Budimir, Vedran

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:120669>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za povijest

Vedran Budimir

**Olimpijski pokret u javnosti Banske Hrvatske na prijelazu 19. u
20. stoljeće**

Diplomski rad

Mentor: dr. sc. Damir Agičić, redoviti profesor

Zagreb, 2021.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Razvoj društva i briga o ljudskom tijelu.....	1
2.1 Razvoj olimpijskog pokreta - filantropizam.....	2
2.2 Od gimnastike do „Olimpijskih igara“.....	3
2.3 Arheološki ostaci Olimpije.....	3
2.4 Pokušaj revitalizacije Olimpijskih igara.....	4
2.5 Pierre de Coubertin - od nacionalnog do međunarodnog.....	6
2.6 Konačna obnova Olimpijskih igara.....	7
3. Začetak sokolskog pokreta.....	8
3.1 Nastanak Hrvatskog sokola.....	9
3.2 Početak olimpizma u Hrvatskoj.....	10
3.3 Međuigre u Ateni 1906. godine.....	12
3.4 Coubertin i hrvatski olimpizam.....	12
4.1 Antičke olimpijske igre u hrvatskim sportskim časopisima.....	13
4.1.1 „Šport – Glasilo za sve športske struke“ o antičkim olimpijskim igrama.....	14
4.1.2 „Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre“ o antičkim olimpijskim igrama.....	18
4.1.3 Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe.....	21
5. „Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre“ ususret prvim modernim olimpijskim igrama.....	24
5.1 „Šport – glasilo za sve športske struke“ ususret prvim modernim olimpijskim igrama.....	25
5.2 „Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe“ ususret prvim modernim olimpijskim igrama.....	27
6. „Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre“ o prvim modernim olimpijskim igrama u Ateni 1896.....	28
6.1 „Šport – glasilo za sve športske struke“ o prvim modernim olimpijskim igrama u Ateni 1896.	29
7. „Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre“ o zbivanjima nakon igara u Ateni 1896.....	32
7.1 „Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe“ o zbivanjima nakon igara u Ateni 1896.	32
7.2 „Šport – glasilo za športske struke o zbivanjima nakon igara u Ateni 1896.“.....	32
8. Hrvatski tisak druge polovice 19. stoljeća.....	33
8.1 Prikaz olimpijskih igara u Ateni 1896. u hrvatskim novinama iz travnja 1896.	34
8.1.1 Narodne novine o olimpijskim igrama u Ateni 1896.....	36
8.1.2 Hrvatsko pravo o olimpijskim igrama u Ateni 1896.	39
8.1.3 „Hrvatska domovina“ o olimpijskim igrama u Ateni 1896.....	40
8.1.4 „Dom i sviet“ o olimpijskim igrama u Ateni 1896.....	41

9. Olimpijske igre u Parizu 1900. i St. Louisu 1904. u hrvatskim novinama	42
9.1. Olimpijske igre iz 1900. u hrvatskim novinama	42
9.2. Olimpijske igre u St. Louisu u hrvatskim novinama	42
10. Zaključak	43
11. Bibliografija	45

Abstract

The main topic of this thesis is the presentation of the Olympic movement and modern Olympic Games in the public of Banska Hrvatska, more precisely in newspapers and magazines that were published at the turn of the 19th and 20th centuries. They will talk about the general development of the Olympic Games and the movement as an idea, that is, the very roots of the development of the idea of exercise and sport from which the movement developed. The paper will also look at the presentation of the ancient Olympic Games to the Croatian public in order to further emphasize the importance of the Games themselves. Sports journals published at the turn of the century were studied, from which detailed information was obtained: on the course of the ancient Olympic Games, the development and course of the Olympic movement, the manifestation of the movement in Croatia, the first Olympic Games, and events after their holding. The studied newspaper brings news about the first modern Olympic Games in Athens in 1896. They bring readers closer to the atmosphere around the games, competitions, and their coverage. Three prominent sports magazines are covered, as well as several daily newspapers and a two-monthly newspaper. The representation of the Olympic Games in Paris in 1900 and St Louis in 1904 in newspapers was also studied.

Keywords: Olympics, movement, games, Athens, Croatia, Ancient Greece, Marathon, race

Ja, Vedran Budimir, diplomant na Nastavničkom smjeru diplomskoga studija povijesti na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, izjavljujem da je diplomski rad pod nazivom „Olimpijski pokret u javnosti Banske Hrvatske na prijelazu 19. u 20. stoljeće“ rezultat mog istraživanja i u potpunosti samostalno napisan. Također, izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije izravno preuzet iz navedene literature ili napisan na nedozvoljen način, te da se tekst u potpunosti temelji na literaturi kako je navedeno u bilješkama, uz poštovanje etičkih standarda u citiranju i korištenju izvora.

U Zagrebu, 8. studenog 2021.

Vedran Budimir

1. Uvod

Olimpijske su igre jedna od najpoznatijih manifestacija u svijetu. Ovaj višetjedni praznik sporta prošao je dug put kako bi se našao na mjestu na kojem je sad. Budući da vuku korijen još iz drevne, antičke Grčke, olimpijske igre izazivaju veliku poštovanje među ljudima. Naime, sam početak čitavog pokreta najviše je vezan uz osobu baruna Pierrea de Coubertina i djelovanje Međunarodnog olimpijskog odbora. Olimpijski je pokret bio dugotrajan proces, koji vuče temelje još iz prosvjetiteljstva koje pridaje pažnju tjelovježbi kao iznimno važnoj ljudskoj djelatnosti. Najveći je rezultat olimpijskog pokreta utemeljenje Prvih olimpijskih igara u Ateni iz 1896. godine, kada je započeo kontinuitet igara koji traje do današnjega dana. Olimpijski je pokret naišao i na pristaše u tadašnjoj Bansknoj Hrvatskoj. Tu se svakako najviše ističe Franjo Bučar koji je djelujući kroz sportska društva (Hrvatski sokol) te uređujući sportske časopise, najviše agitirao za uključenje Hrvatske u MOO te nastup hrvatskih predstavnika na olimpijskim igrama. Razvoj tjelovježbe i gimnastike doprinio je razvoju sporta u Hrvatskoj, pa samim time i njegovoj zastupljenosti u onovremenim hrvatskim pisanim medijima.

Ovaj će se rad baviti razvojem olimpijskog pokreta te Prvim olimpijskim igrama iz Atene 1896., odnosno njihovoj zastupljenosti u hrvatskim pisanim medijima te kako su se te vijesti prenijele hrvatskoj javnosti na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće.

Daljnja istraživanja olimpijskog pokreta trebala bi obuhvatiti buduće igre koje su se održavale nakon atenskih, ili analizirati ostale medije koji su izlazili na prijelazu stoljeća.

2. Razvoj društva i briga o ljudskom tijelu

Stoljećima nakon ukidanja antičkih olimpijskih igara ponovno se počelo vraćati njenim tekovinama. Naime, srednji vijek nam donosi brojne promjene posebno izražene u društvu i ekonomiji. Kao kulminacija tih promjena nastaje novi svjetonazor koji pogoduje dotičnim promjenama, a naziva se humanizam. Glavna je odrednica ovoga pravca „čovjek“ te kako sve počiva na njegovoj prirodi. Humanizam se podosta okretao antici, odnosno njenom

humanijem pristupu obrazovanju te antičkom društvenom poretku.¹ Briga o tijelu je neizostavna u humanističkom pristupu, stoga je ponovno postala atraktivnom izreka „zdrav duh u zdravom tijelu“, jer ako je tijelo zapušteno, slično će se dogoditi i duši. U suštini temeljna je ideja bila stvoriti svestranog „univerzalnog čovjeka“. Potreba za fizičkom aktivnošću bila je sve naglašenija te su se mladim ljudima preporučivale igra i vježba. Postoje razni pokušaji usustavljanja tjelesnih aktivnosti sa svakodnevnim životom kod djece, kao i brojne preporuke.² No, ovakve ideje nisu bile previše uspješne, jer je bilo teško usustaviti antičku ideologiju u novim životnim uvjetima srednjega i ranog novog vijeka. Razdoblje reformacije karakteriziraju obilježja koja nisu u skladu s navedenim te se znanje i razum stavljaju u drugi plan, dok se više pažnje posvećuje razvoju politike i crkve. Međutim, razdoblje prosvjetiteljstva ponovno daje na značaju tjelovježbi. Ljude se ne priprema za posmrtni život, već ih se usavršava za trenutni i za svijet oko njih.³ U ovome periodu svakako treba istaknuti češkog pedagoga Jana Amosa Komenskoga koji je prvi uveo sat tjelesnog odgoja u redovnu nastavu u školi „Češke braće“. Ovu temu su zagovarali i prosvjetitelji, John Locke i Jean Jacques Rousseau, koji preporučuju okretanje prirodi, a potonji je isticao važnost antičkih olimpijskih igara.⁴

2.1 Razvoj olimpijskog pokreta - filantropizam

Na osnovama prosvjetiteljstva javio se novi pokret u području odgoja i obrazovanja, filantropizam. Ovo učenje obilježili su pokušaji uvođenja tjelesnog odgoja u nove tipove odgojnih zavoda, filantropiume. Prvi takav zavod osnovan je 1774. godine u Dessau u Njemačkoj, a za njegovo osnivanje zaslužan je Johann Bernhard Basedow. Nakon njemačkog primjera, uslijedila su otvaranja ovih ustanova na drugim mjestima u Njemačkoj, kao i u Danskoj.⁵ Basedow se u svom filantropiumu bazirao na razvoju ljudskog bića u cijelosti te je provodio brojne tjelesne aktivnosti kao što su: trčanje, skakanje, penjanje, balansiranje te

¹ Zdenko Jajčević, *Antičke olimpijske igre i moderni olimpijski pokret do 1917. godine* (Zagreb : Libera Editio, 2008), 206.-207.

² Duygu Harmandar Demirel, „The Philosophy of Physical Education and Sport from Ancient Times to the Enlightenment“ *European Educational Research Journal* 2 (2013.) 194-196.

³ Isto. 196,197.

⁴ Jajčević 2008, 207.-208.

⁵ Isto, 209.

vježbe nošenja, a kasnije je uvodio i igre loptom i prstenima te se ovu školu smatra začetkom moderne gimnastike.⁶

2.2 Od gimnastike do „Olimpijskih igara“

Pobjedama građanskih revolucija u Engleskoj i Nizozemskoj, humanističke, prosvjetiteljske i filantropske ideje izlaze na površinu u tim europskim državama. Posebnu važnost ima tjelovježba, koja se naziva i gimnastikom (grčki uzor) te joj se pridodaju nacionalna imena, stoga se javljaju njemački, češki i sl. sustavi, koji se nazivaju sokolskim imenom. Ova društva karakterizira odbijanje internacionalnih suradnji te se proglašavaju superiornijim u odnosu na druge. Oni stvaraju svoje posebne organizacije, ali i manifestacije, povorke, javne vježbe i sl., a organiziraju i igre na državnoj razini kojima se pridaje naziv „olimpijske“.⁷ Tako se u Engleskoj javljaju „Doverove Olimpijske igre“ ili „Costwoldske igre“, po mjestu održavanja. Igre su se održavale svake četiri godine i trajale su nekoliko dana, a odvijala su se natjecanja u atletici i hrvanju te konjička natjecanja, kao i natjecanja u pjevanju i sviranju te šahu. Bile su izuzetno popularne i trajale su sljedećih sto godina. Slična se pojava javila i u Švedskoj 1834. i 1836. gdje su organizirane olimpijske igre, u režiji olimpijske asocijacije. Natjecalo se u sportovima, sličnima onim u Antici, a pobjednici su dobivali lovorove vijence.⁸

2.3 Arheološki ostaci Olimpije

Povijesni su izvori ukazivali na teritorij nekadašnje Olimpije, te su postojale teze koje su upućivale na ostavštinu igara, organiziranih na teritoriju antičke Grčke.⁹ Prekretnica se dogodila 1766. godine kada je engleski arheolog Richard Chandler otkrio nekadašnju Olimpiju. Budući da je tada Grčka bila pod vlašću Turaka, daljnja iskapanja su prekinuta sve do 1829. godine, kada Grci postižu neovisnost. Tada francuska ekipa arheologa ponovno počinje s iskapanjem ovog antičkog prostora. Međutim iskapanje traje do 1834. godine kada je ukinuto zbog ilegalnog iznošenja grčkog arheološkog blaga.¹⁰ Nakon zabrane uručene

⁶ Harmandar Demirel 2013, 198.

⁷ Jajčević 2008, 210, 211.

⁸ Violeta Šiljak, *Istorija sporta* (Beograd: Fakultet za menadžment u sportu Univerziteta „Braća Karić“, 2007) 157, 158.

⁹ Jajčević 2008, 213, 214

¹⁰ Šiljak 2007, 157.

francuskim arheolozima, interes za ovo područje pokazali su njemački arheolozi, prije svega Ernst Curtius, na temelju čije inicijative su i započeli pregovori Grčke i Pruske 1853. godine. Krimski rat je odgodio raspravu o ovoj temi na nekoliko godina, no Curtius nije posustajao u svojim namjerama da svojim otkrićima Njemačka preuzme sve zasluge u pronalasku olimpijske ostavštine. Prijestolonasljednik Friedrich Wilhelm je vodio pregovore s grčkim kraljem Đurom I. i uspio dogovoriti povoljne uvjete za Njemačku, ujedinjenu 1871. godine. Naime, 1874. godine dogovoreno je kako će Njemačka platiti 171 tisuću maraka Grčkoj u zamjenu za nadležstvo nad iskopinama drevne Olimpije. Grčka će sve drevne ostatke moći zadržati, dok će Njemačka imati isključivo pravo da napravi kopije i odljeve te ih znanstveno obradi i izloži u svojim muzejima.¹¹ Iskopavanja su otpočela 1875. godine pod vodstvom E. Curtiusa i arhitekta F. Adlera te su trajala do 1881. U ovoj fazi su potvrđene informacije iz starih antičkih dokumenata, a posebno se ističu djela starogrčkog povjesničara Pauzanija. Unatoč visokim nanosima zemlje i šljunka na površinu su isplivali ostaci nekadašnje Olimpije. Iskopavanja su provedena u nekoliko etapa, koja su rezultirala brojnim arheološkim otkrićima.¹²

2.4 Pokušaj revitalizacije Olimpijskih igara

Arheološka istraživanja u Olimpiji imala su najveći utjecaj u Grčkoj, koja se postigavši neovisnost sve više pozivala na svoju antičku tradiciju. Olimpijske su igre svakako bile važan segment ove kulture te se tako javila težnja za njihovom obnovom. Međutim, Olimpija je i dalje bila u ruševinama, zatrpana pijeskom te šljunkom, stoga se javila ideja kako bi igre trebalo organizirati negdje dalje. Atena je prednjačila kao najbolja solucija za organizaciju igara.¹³ Ideja o obnovi olimpijskih igara začeta je u Grčkoj, a najviše se zalagao pjesnik Panagiotis Soutsos koji se vratio u Grčku nakon rata s Turcima. Nakon što se preselio u Nauplion, osnovao je vlastite novine „Sunce“ te u njima promovira rođenje grčke nacije, koja je dugo bila pod turskom vlašću te se pita kako može vratiti nekadašnji antički sjaj. Znao je da se Grčka u startu ne može nositi s vodećim europskim velesilama, stoga je tražio obnovu antičkog sjaja, a ideju o obnovi olimpijskih igara iznio je u pjesmi „Dijalog mrtvih“ gdje mu Platonov duh postavlja pitanje gdje su olimpijske igre? Ideja o obnovi olimpijskih igara mu je bila sve primamljivija. Soutsos šalje dopis grčkom kralju Otonu I., 1835. godine, gdje

¹¹ Ioannis Moutsis, „Germany meets Olympia: Archaeology and Olympism,“ u: *A History of an Olympic Institution*, ur. Christina Koulouri, (Atena: The International Olympic Academy, 2011) 117,118.

¹² Jajčević, 2008. 216, 217.

¹³ Šiljak 2007. 157.

predlaže obnovu igara. Iako je kralj na to pristao, nije učinio ništa po tom pitanju, dok ni grčko stanovništvo nije pružalo podršku pjesniku te je ostao sam u toj nakani. Međutim nije odustajao, te je i dalje ustrajao u svom programu koji je prihvatio grčki bogataš Evangelis Zappas te on, o vlastitom trošku, predlaže revitalizaciju igara kralju.¹⁴ Uz rasprave ovaj je prijedlog prihvatio kralj Oton I., koji 1858. godine izdaje „Kraljevski olimpijski ukaz“ te najavljuje obnovu olimpijskih igara. Godinu dana kasnije, 1859. održale su se prve takve igre na kojima se nadmetalo u nekoliko disciplina: trčanju, skokovima u dalj i s motkom, bacanju koplja i diska, plivanju, veslanju, konjičkim trkama i trkama kola.¹⁵ Prva je nagrada bila maslinov vijenac i 100 drahmi, a druga nagrada maslinova grančica te 50 drahmi. Igre su se održale 1870., 1875. i 1879. godine. Ove su igre, zahvaljujući i arheološkim otkrićima, bile izuzetno dobro prihvaćene među Grcima, no budući da na njima nije bilo stranih natjecatelja, one su ostale lokalnog karaktera te nisu ostvarile međunarodni odjek.¹⁶ Slično su htjeli i postići Britanci, kod kojih su se pojavile olimpijske igre u Wenlocku na kojima su se natjecali isključivo Englezi. Naime, začetak ovih igara se veže uz W.P Brooksa, koji se zainteresirao za novoosnovane grčke igre te je i sam sudjelovao u organizaciji lokalnih engleskih natjecateljskih manifestacija. Nakon prvih grčkih igara 1859. godine, Brooks je odlučio dovesti olimpijadu u svoju „kuću“, tj. u Britaniju. Kada je stupio u kontakt s grčkim olimpijskim odborom, dao je povod osnutku modernog internacionalnog olimpijskog pokreta. Wenločke olimpijske igre bile su dobro popraćene, s kvalitetnim natjecateljima te velikim odazivom publike. Međutim, ove igre nisu bile prihvaćene kod bogatih, aristokratskih slojeva jer su dopuštale da se natječu svi slojevi, uključujući i radničku klasu. Oni su osnovali Amaterski atletski klub te su naveli da su ljudi koji zarađuju za život profesionalci i da gospodi pripada status amatera. Kako su bili usko povezani s vrhom Engleske, ubrzo je klub preuzeo nadležnost nad sportom te ljudi koji su se natjecali na Brooksovim igrama nisu smjeli pohoditi niti jedno natjecanje u Engleskoj. Popularnost igara među natjecateljima sve je više padala, ali ponovna organizacija grčkih igara u 70-im godinama 19. stoljeća, dovodi do toga da se krene gledati, na širu, međunarodnu sliku. Naime, 1880. Brooks predlaže da Olimpijske igre postanu nacionalne te predlaže njihovo održavanje u Ateni. Njegova je ideja objavljena u grčkim i engleskim novinama. Brooks pokušava uključiti grčkog ambasadora kako bi stupio u

¹⁴ David Young, *A Brief History of Olympic Games*, (Oxford: Blackwell Publishing, 2004) 140 - 142.

¹⁵ Šiljak 2007, 158.

¹⁶ Jajčević 2008, 221.

kontakt s Grcima, ali on, vjerojatno pod direktivama vlasti, odbija pomoći te ne dolazi do rješenja cjelokupne situacije.¹⁷

2.5 Pierre de Coubertin - od nacionalnog do međunarodnog

Početakom 80-ih godina 19. stoljeća Brooks se okrenuo uvođenju tjelesnog odgoja u škole, a sličnu ideju je gajio i njegov mlađi suvremenik u Francuskoj, barun Pierre de Coubertin.¹⁸ Iako je još bio dijete, za vrijeme francusko-pruskog rata u kojemu je zarobljen francuski car Napoleon III. te velik dio njegove vojske, Coubertin je dobio želju za povratkom provincija Alzas i Lorene pod francusku vlast. Proveo je jednu godinu u vojsci, međutim tamo je shvatio kako to zanimanje nije za njega te je nakon toga studirao pravo, ali pod utjecajem fakulteta odlučuje se za zanimanje odgajatelja i propagandista. Za njegov rani uspjeh ključno je upoznavanje s Fredericom LePlayom, sociologom koji je smatrao kako će rasna podjela podijeliti francusko društvo te se preko časopisa „La Reforme Sociale“ borio protiv toga. U ovome časopisu Coubertin je objavio velik broj eseja u kojima je javno iznosio ideje. Smatrao je kako francuski vojnici nisu bili dovoljno fizički spremni u odnosu na Pruske.¹⁹ Zahvaljujući tome, Coubertin se zainteresirao za reformu školskog programa, odnosno za uvođenje rekreacije i sporta u školsku nastavu. Naime, on je smatrao kako bi ove promjene ponudile mladim ljudima razne kvalitete poput više energije, ustrajnosti, rasuđivanja i preuzimanja inicijative. Želio je putem tih društvenih promjena kroz obrazovanje, dati djeci sposobnost razumijevanja i karakterne osobine potrebne za ostvarivanje društvenih promjena. Njegove su želje i stavovi rezultirali osnivanjem Odbora za propagandu tjelesnog odgoja 1881. godine, kojem je Coubertin bio glavni tajnik, s ciljem ostvarivanja reforme u školstvu.²⁰ Kako bi u potpunosti razradio svoj plan, odlazio je u druge zemlje te učio o njihovim školskim sustavima. Najviše je favorizirao Veliku Britaniju jer je saznao kako je tamo dječacima dopušteno da puno vremena provode baveći se raznim sportovima. U Engleskoj se sastao s Brooksom te su tamo raspravljali o važnosti tjelesne kulture, ali su se dotakli i revitalizacije Olimpijskih igara. Brojne informacije o tjelesnom odgoju dobio je i u SAD-u, kamo se uputio 1889. godine. Tamo se impresionirao razinom, ali i popularnošću sveučilišnog sporta te objektima i dvoranama koje su Amerikanci koristili za bolje sportske performanse. U SAD-u

¹⁷ Young 2007, 144 - 150.

¹⁸ Young 2007, 150.

¹⁹ Allen Guttman *The Olympics - A History of the Modern Games*, (Chicago: University of Illinois Press 1992) 7,8

²⁰ Dikaia Chatziefstathiou, „Pierre de Coubertin: Man and Myth,” u: *The Palgrave Handbook of Olympic Studies*, ur. Helen Jefferson Lenskyj, Stephen Wagg, (London: Palgrave Macmillan, 2012) 29.

se i sprijateljio s Theodorem Rooseveltom, tadašnjim povjerenikom u državnoj službi. Coubertin je želio usustaviti engleski pristup u francuskom društvu, ali je naišao na brojna anglofobna stajališta kod drugih Francuza. Unatoč tome, radeći s odgajateljima iz L'Ecole Monge, l'Ecole Alsacienne i pojedinim drugim školama njegove ideje o uvođenju sporta naišle su na odobravanje.²¹ Organizirao je Međunarodni kongres o tjelesnom odgoju, 1889. godine, te je, nakon prikupljanja podataka o stanju tjelesnog odgoja u školama i sveučilištima, upoznao važnost sporta u području pedagogije. Ovom prilikom je iznio kako smatra da je potrebno natjecanje na koje bi bili pozvani pripadnici svih naroda te da je to ključno u promidžbi njegove ideje. Stoga se odlučio za obnovu olimpijskih igara.²² U suradnji s drugim kolegama, koji su dijelili njegovo mišljenje, osnovao je sportske udruge, od kojih je najvažnija Unija francuskih društava atletskih sportova - USFSA, osnovana 1887. godine.²³

2.6 Konačna obnova Olimpijskih igara

Na proslavi petogodišnjice osnutka USFSA-a 1892. godine Coubertin je kao njezin glavni tajnik iznio prijedlog o internacionalizaciji sporta kroz organizaciju zajedničkih natjecanja pod olimpijskim imenom.²⁴ Dosta se raspravljalo o pitanju amaterizma te je odlučeno kako će se amaterom smatrati svatko tko od bavljenja sportom nema nikakve financijske koristi.²⁵ Sličan se pokret javio i u Grčkoj, iste godine, gdje je kružila ideja o obnovi bivših igara, koje je organizirao Zappas, a zadnji put su održavane 1879. godine. Međutim financijska i politička situacija u Grčkoj sprječavala je obnovu.²⁶ Dvije godine nakon ovih događanja barun Coubertin organizira Kongres za oživljavanje olimpijskih igara.²⁷ Objavljen je definitivni program, a kongres se održao 16 – 24. lipnja u zgradi nove Sorbone u Parizu, pod predsjedništvom baruna de Gourcela, senatora i bivšeg poslanika u Berlinu.²⁸ Na kongresu je Coubertin dogovorio da se sedamdeset i osam delegata iz devet zemalja okupi u gledalištu čije je zidove freskama ukrasio slikar Pierre Puvis de Chavannes. Na kongresu su delegati jednoglasno izglasali revitalizaciju Olimpijskih igara te su podržali Coubertina da izabere međunarodni odbor.²⁹ Za predsjednika Međunarodnog olimpijskog odbora izabran je Grk

²¹ Guttman 1992, 9, 10.

²² Jajčević 2008, 226, 227.

²³ Guttman 1992, 10.

²⁴ Young 2004, 151.

²⁵ Guttman 1992, 14.

²⁶ Young 2004, 151.

²⁷ Istorija sporta 158.

²⁸ Jajčević 2008, 231.

²⁹ Guttman 1992, 14.

Demetrius Vikelas, dok je tajnik bio sam Coubertin.³⁰ Odlučeno je kako će prve Olimpijske igre biti održane u Ateni 1896. godine, kako bi se zadržala antička tradicija, dok će se sljedeće održati četiri godine kasnije, u Francuskoj, točnije u Parizu. Grčki premijer Charilaos Tricoupis protivio se ovoj odredbi s kongresa, jer je Grčka u tom trenutku bila u ekonomski lošoj situaciji, no igre su se ipak održale.³¹ Na kongresu su donesene još neke odluke poput toga da samo amateri mogu nastupati na igrama, poticanje sportskih društava da organiziraju nacionalne igre kako bi se u punoj spremi došlo na olimpijske igre. Četrnaestorica članova MOO-a prvi su se puta sastali 24. lipnja te je donesen statut, prema čijim se odredbama svake četiri godine birao predsjednik koji je trebao biti iz zemlje domaćina. Članovi odbora bi trebali ujedno i biti ambasadori ovih igara jer su izabrani zbog njihovih međunarodnih sklonosti i jer su nezavisni od političkih te ekonomskih utjecaja. Članstvo u MOO-u je bilo doživotno, osim u slučaju prekršaja pravila olimpijskog pokreta ili ako se sami ne odreknu članstva.³² Moderne olimpijske igre su osnovane na četiri temeljna principa: promocija fizičkih i moralnih osobina koja su temeljna načela sporta, obrazovanje mladih ljudi kroz sport u duhu međusobnog razumijevanja, što vodi do stvaranja boljeg i mirnijeg svijeta, širenje olimpijskih načela diljem svijeta te tako stvoriti međunarodnu dobru volju i okupljanje sportaša diljem svijeta na jednom natjecanju svake četiri godine. Iz ovih odrednica su proizašli olimpijski ideali bratstva, prijateljstva, mira i univerzalnog razumijevanja.³³

3. Začetak sokolskog pokreta

Tijekom 18. i 19. stoljeća u Europi se javljaju masovni pokreti povezani sa sportom i tjelovježbom koji su postali toliko značajni da su pridobili nacionalno nazivlje. Najistaknutiji među njima bili su: njemačko türnersko tjelesno vježbanje, švedsko zdravstveno tjelesno vježbanje, francuski tjelovježbeni sustav i engleski sustav sporta. Ova su društva nastala radi smanjena ozljeda nastalih prilikom loših metoda vježbanja, ali i radi nepovoljnih međudržavnih odnosa, koji obilježavaju Europu tijekom 19. stoljeća, stoga je svaki oblik tjelovježbe bio usko vezan i za vojnu spremu. Slično je stanje karakteriziralo Habsburšku

³⁰ Šiljak 2007,159.

³¹ Chatziefstathiou 2012, 31,32.

³² Jajčević 2008, 236-238.

³³ Michael Payne, *Olympic Turnaround: How the Olympic Games Stepped Back from the Brink of Extinction to Become the World's Best Known Brand*, (London: London Business Press Limited, 2006), 4.

Monarhiju gdje je osnovano sokolstvo ili češki tjelovježbeni sustav.³⁴ Sokolski su pokreti bili izuzetno važno obilježje u borbi za nacionalnu emancipaciju narodu u Habsburškoj Monarhiji, kasnijoj Austro-Ugarskoj. Naime, ovu su monarhiju konstantno pratila nezadovoljstva slavenskih naroda unutar monarhije. Jedan od pokazatelja nezadovoljstva je bio i sam sokolski pokret, koji su organizirali slavenski narodi u svrhu jačanja vlastitog nacionalnog položaja.³⁵ Tijekom 60-ih godina među Slavenima u Habsburškoj Monarhiji razvijala su se prva gimnastička društva, zahvaljujući ustavnim pravima iz 1860. i 1861. koja su uvela demokratičniji život u monarhiju. Dopusštena je uspostava organizacija u različitim društvenim sferama pa tako i u sportu. Jedan od sportova koji se prakticirao i prije donošenja ustava bila je gimnastika, kojoj je, nakon reformi, omogućena društvena uspostava te su ta, kao i mnogobrojna druga društva predstavljala izvrsnu podlogu za razvoj i jačanje slavenskog nacionalizma, a samim time i izazvale dodatne probleme vlasti u Habsburškoj Monarhiji.³⁶ Sokolski je pokret svoj začetak doživio u Češkoj 1862. godine s ciljem integracije češkog naroda u borbi protiv germanizacije. Njegovi su osnivači bili dvojica čeških domoljuba, Hinko Fügner i dr. Miroslav Tyrš. Njih je vodila nacionalna ideja, koja je zaživjela u Europi nakon francuske revolucije.³⁷ Pojam „sokol“ je simbolizirao srednjovjekovne vitezove heroje u slavenskoj kulturi, a u 19. stoljeću ovaj bi pojam bio sinonim hrabre borbe za nacionalnom emancipacijom.³⁸ Uskoro se i Sokolstvo počinje širiti i među južnoslavenskim narodima jer već 1863. godine Slovenci prihvaćaju češki uzor te u Ljubljani osnivaju slovenski Južni sokol.³⁹ Slovenski Južni sokol je djelovao do 1867. kada je ukinut nakon uličnog sukoba predstavnika slovenskog sokola i njemački orijentiranih građana, predstavnika njemačkog türnerskog društva uzrokovan nacionalnim netrpeljivostima karakterističnim za monarhiju. No, 1868. društvo se ponovno obnavlja i nastavlja s radom pod imenom Slovenski sokol.⁴⁰

3.1 Nastanak Hrvatskog sokola

Nastanak slovenskog Južnog sokola je bio krucijalan za razvoj istoimene organizacije u Hrvatskoj. Naime, 1866., prilikom 300. obljetnice sigetske bitke, na organiziranu proslavu

³⁴ Zrinko Grgić, „Prilog za bibliografiju sokolske građe Hrvatskoga športskog muzeja,” *Informatica museologica* 41 (2010), 152.

³⁵ Adolf Paar, *Hrvatski sokol*, (Samobor: Društvo za športsku rekreaciju „Šport za sve” Samobor, 2011), 9.

³⁶ Sokol: Between Making Nation and State 260.

³⁷ Franjo Bučar, *Povijest Hrvatskog Sokola – Matice u Zagrebu 1874. – 1885* (Zagreb: Naklada Hrvatskog Sokola Wilsonovog, 1925), 5.

³⁸ Tomaž Pavlin i Zrinko Čustonja, „Sokol: Between Making Nation and State,” *Kinesiology* 50 (2018), 261.

³⁹ Paar 2011, 10.

⁴⁰ Pavlin i Čustonja 2018, 261.

stigli su i predstavnici Južnog sokola u Zagreb. Na izlet je stiglo 60 predstavnika na čelu s njihovim starješinom dr. Edbinom Costom, a uz njih došlo je još Slovenaca, koje je predvodio Janez Bleiwes, koji je prilikom zakuske u Streljani izjavio kako su Slovenci došli s ciljem uspostavljanja još boljih odnosa s Hrvatima. Sokolima u čast je priređen program koji su izveli članovi pjevačkog društva „Kolo“. Prilikom obilaska grada pozdravili su se s Josipom Jurajem Strossmayerom, a navečer je dr. Costa nazdravio ujedinjenju Hrvata i Slovenaca.⁴¹ Kako bi uzvratili posjet Slovenaca, na Duhove, u travnju 1867. godine, pjevačko društvo „Kolo“, uz još velik broj Hrvata, odlazi na izlet u Ljubljanu, gdje sviraju i pjevaju hrvatske i slovenske domoljubne pjesme.⁴² Ovaj je izlet pridonio još većem favoriziranju „sokolstva“ kod Hrvata te se javila ideja da „Kolo“ osnuje svoj gimnastički odjel pod nazivom Hrvatski sokol, međutim ta ideja nije realizirana. Iako su slovenski sokoli posjetili Hrvatsku u jesen 1874., kako bi odali počast otvorenju zagrebačkog sveučilišta, Hrvatski sokol još nije bio formalno osnovan.⁴³ U želji da se suprotstave Nijemcima, koji su htjeli osnovati zagrebački Turnverein, pokreće se osnivanje hrvatskog gimnastičkog društva koje bi se zvalo Hrvatski sokol. Dana 5. lipnja 1874. na osnivačkoj skupštini, kojoj je predsjedao zagrebački gradonačelnik Ivan Vončina, osnovan je privremeni odbor, za čijeg je predsjednika imenovan ravnatelj realne gimnazije Josip Torbar. U srpnju iste godine predložena su „Pravila zagrebačkog društva za tjelovježbu Hrvatski sokol“, a potvrđena su na hrvatskom i njemačkom jeziku 3. studenoga. Za prvog je predsjednika izabran Josip Torbar, dok je prvi trener postao Miroslav Singer. Međutim, konačna potvrda osnivanja Hrvatskog sokola je ona sa skupštine 27. prosinca 1874., kada su usvojena pravila na njemačkom i hrvatskom jeziku, a za predsjednika je izabran I. Vončina, dok je dr. Josip Fon izabran za potpredsjednika. Prva dvorana za vježbanje nalazila se u Singerovoj gimnastičkoj školi, u zgradi Realne gimnazije na Gornjem gradu.⁴⁴

3.2 Početak olimpizma u Hrvatskoj

Centralna figura približavanja Hrvatske olimpizmu bio je aktivni član Hrvatskog sokola dr. Franjo Bučar. Naime, 1892., njega i Srećka Bošnjakovića predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu, Izidor Kršnjavi, šalje u Stockholm s ciljem da se u Hrvatskoj uspostavi švedski

⁴¹ Bučar 1925, 5.

⁴² Paar 2011, 10.

⁴³ Bučar 1925, 6.

⁴⁴ Paar 2011, 11, 12.

gimnastički sustav. Iako se Bošnjaković vrlo brzo vratio, Bučar se zadržao sljedeće dvije godine te je u Švedskoj vrlo dobro upoznao i ostale moderne sportove, kao i gimnastiku te je Kršnjavi prema njegovim nacrtima oblikovao program u hrvatskim školama.⁴⁵ Bučar je prvi uočio važnost stvaranja olimpijskog pokreta, koji je propagirao Pierre de Coubertin, te objavljuje članak u svom časopisu „Gimnastika“, koji govori o pokušaju obnove olimpijskih igara u Engleskoj 1894. godine. Kasnije piše o uspostavi modernih olimpijskih igara te njihovim pravilima, čime započinje aktivno djelovanje u hrvatskom olimpijskom pokretu, koje će trajati sljedećih 50 godina. Od 1896. godine aktivno piše članke o antičkom i modernom olimpizmu. Stoga se ta godina može uzeti kao začetak ovoga pokreta u Hrvatskoj.⁴⁶ Osim Bučara, 1894. o olimpizmu je pisao i Miljenko Štefanović u časopisu „Šport – glasilo za sve športske struke“. On navodi kako je na Sorbonni održan međunarodni atletski kongres, potaknut USFSA-om (Unija francuskih društava atletskih sportova) na kojem su se okupila sportska društva iz svih zemalja. Nadalje, piše kako je ideja ovog kongresa bila oživljavanje olimpijskih igara te govori o problematici amaterizma i profesionalizma.⁴⁷ Olimpijske igre u Ateni 1896. godine popraćene su i u hrvatskoj javnosti, zahvaljujući časopisu *Šport*, odnosno prilogu *Olimpijske igre u Ateni*, gdje se izrazila želja za sudjelovanjem Hrvatske na ovoj sportskoj manifestaciji. Priloge je pisao Franjo Bučar.⁴⁸ Za vrijeme boravka u Stockholmu te prilikom brojnih putovanja diljem Europe, Bučar je upoznao članove Međunarodnog olimpijskog odbora, Šveđanina Victora Balcka, Čeha Jiri-Gutha Jarkovskog te ruskog generala Alekseja Butowskog uz čiju je pomoć htio učlaniti Hrvatsku u MOO.⁴⁹ Oni su informirali Bučara o konferenciji koja će se održati u Le Havreu 1897. godine, na kojoj bi se raspravljalo o najvažnijim pitanjima iz pedagogije, higijene i sporta, no Bučar, razočaran situacijom u hrvatskoj tjelovježbi i sportu nakon odlaska Izidora Kršnjavog, kao i radi privatnih razloga, ipak ne odlazi u Le Havre. Hrvatski sokol i savez hrvatskih biciklista dali su punomoć Jiriju Guthu da ih zastupa, no to nije bilo sukladno pravilima MOO-a. Ovo je bio jedan od rijetkih Bučarovih propusta jer bi zahvaljujući dobrim odnosima s članovima odbora bio primljen u MOO, što bi Hrvatima omogućilo natjecanje na olimpijskim igrama.⁵⁰ Igre u Parizu, 1900. godine, nisu donijele ništa dobroga olimpijskom pokretu, te ih se čak naziva „olimpijskim kaosom“, Naime, igre su održane bez velikog

⁴⁵ Isto., 13.

⁴⁶ Ante Drpić, *Olimpizam u Hrvata* (Zagreb: Hrvatski olimpijski odbor, 1995), 15.

⁴⁷ Zdenko Jajčević, *Olimpizam u Hrvatskoj*, (Zagreb: Libera Editio, 2007) 8 - 10.

⁴⁸ Zdenko Jajčević, „Development of Olympism in Croatia in the period between 1894 and 1912“ *Kinesiology* 27 (1995), 314.

⁴⁹ Zdenko Jajčević, *Olimpijada, Olimpijske igre i olimpizam*. (Zagreb: Hrvatski športski muzej, 2000.) 37.

⁵⁰ Jajčević, 2007 14, 15.

publiciteta i trajale su od 14. svibnja do 18. listopada te nije bilo ceremonija otvaranja i zatvaranja. Važno je istaknuti kako se na njima našao hrvatski predstavnik Milan Neralić iz Slunja, koje je nastupio u mačevanju pod austrijskom zastavom.⁵¹

3.3 Međugre u Ateni 1906. godine

Budući da Igre u Parizu, kao niti one nakon njih u St. Louisu 1904., nisu dale zapažene rezultate, Grci su htjeli iskoristiti priliku te, nošeni idejom kako bi sve olimpijske igre trebale biti održavane u Grčkoj, organiziraju Međugre ili Jubilarne olimpijske igre u Ateni. Organizirane su 1906. godine povodom desete obljetnice prvih olimpijskih igara, a Bučar je htio da na njima sudjeluju i hrvatski predstavnici.⁵² Naime, on šalje preliminarnu prijavu grčkom organizacijskom odboru, na koju oni pozitivno odgovaraju. Međutim, na intervenciju Mađara organizacijski odbor šalje Bučara da se obrati Mađarskom olimpijskom odboru. Mađari su zahtijevali da se Hrvati priključe njihovom olimpijskom odboru u koji su mogli uključiti jednog potpredsjednika. To je dovelo do toga da, ako Hrvati žele nastupiti na atenskim Međugrama, moraju biti uključeni u mađarsku ekipu.⁵³ Hrvatski sportski predstavnici su odbili ovu ponudu te nisu otišli na Međugre. No poslali su Franju Bučara, Ivana Trstenjaka i Josipa Prikrila da se zauzmu za nastup na OI pod hrvatskim obilježjima. Bučar objašnjava nenastupanje na ovome natjecanju time što je grčki odbor pozvao države, a ne njihove gimnastičke organizacije, stoga bi Hrvatska mogla nastupiti jedino kao pododbor Ugarske, a tome su se protivile i sportske organizacije, kao i sam Hrvatski sokol. Budući da je Bučar smatrao kako sokolski program treba proširiti i na druge sportove, osim gimnastike,⁵⁴ osnivaju se i nove sportske organizacije u Hrvatskoj, a i sama popularnost olimpizma raste. Prva sportska organizacija s olimpijskim imenom bilo je Srednjoškolsko društvo „Olimpija“, osnovano u Karlovcu 1908. godine. Godinu prije toga održana je i đačka olimpijada u Petrinji, po uzoru na međugre u Ateni.⁵⁵

3.4 Coubertin i hrvatski olimpizam

⁵¹ Jajčević, 1995 314.

⁵² Jajčević, 2007, 17.

⁵³ Zdenko Jajčević, *225 godina športa u Hrvatskoj*. (Osijek: Streljački savez Osječko-baranjske županije, 2010), 187.

⁵⁴ Jajčević, 2007, 20.

⁵⁵ Isto, 23, 24.

Prilikom proslave 35. rođendana Francuskog gimnastičkog saveza 1908. godine, Bučar je boravio u Parizu kao član poslanstva Hrvatskog sokolskog saveza (osnovan 1904.). Na ovoj je manifestaciji razgovarao sa samim barunom Coubertinom o prijemu Hrvatske u MOO. Coubertin, tadašnji predsjednik MOO-a, predlaže kako bi najveća tjelovježbena organizacija, a to je Hrvatski sokolski savez, trebala poslati molbu za prijem u MOO.⁵⁶ Molba je poslana 23. svibnja 1909. godine, dok je sjednica MOO-a bila predviđena za 27. svibnja. Molba nije došla na vrijeme te nije uvrštena na dnevni red, pa se nije ni raspravljalo o ovoj temi. Unatoč, Coubertinovom obećanju, ni sljedeće godine nije došlo do rasprave o uvrštenju Hrvatske u MOO. U Budimpešti je 1911. godine vođena rasprava smiju li narodi bez vlastite države nastupati na olimpijskim igrama, no ni ova rasprava nije urodila plodom. Stoga je Hrvatska ostala bez predstavnika na igrama u Stockholmu 1912. godine.⁵⁷ Prije toga, 5. listopada 1909. godine, utemeljen je Hrvatski športski savez. Bučar je bio nezadovoljan nezainteresiranošću Hrvatskog sokolskog saveza za uključivanje u MOO, kao i za učlanjenje u Međunarodnu gimnastičku federaciju pa je htio oformiti centralnu sportsku organizaciju. Glavna zadaća Hrvatskog športskog saveza bilo je okupljanje i jačanje sportskog pokreta u Hrvatskoj te njegovo uključenje u međunarodna natjecanja, prvenstveno olimpijske igre. Unatoč tome, Hrvatska ni dalje nije mogla nastupati na natjecanju (rasprava u Budimpešti 1911.), ali došlo je do napretka što se tiče opće organizacije sporta. U Stockholm su otputovali Trstenjak, Josip Prikrić te Ferdo Krizmanić s ciljem skupljanja informacija o organizaciji natjecanja. Tamo je boravio i sam Bučar kao gost Švedskog olimpijskog odbora. Bučar navodi kako je razgovarao s Coubertinom o sudjelovanju hrvatskih natjecatelja na natjecanju.⁵⁸ Nakon igara u Švedskoj, uslijedio je I. svjetski rat te je rad Hrvatskog športskog saveza zabranjen. Osnovan je Odbor za priređivanje utakmica u korist Crvenog križa, kojim je predsjedao Franjo Bučar. Naime, Hrvatska će biti primljena u MOO tek nakon rata, u sklopu nove kraljevine 1920. godine.⁵⁹

4.1 Antičke olimpijske igre u hrvatskim sportskim časopisima

Za istraživanje prikaza starogrčkih olimpijskih igara korištena su tri časopisa koja obrađuju sportske teme, a datiraju na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Govore o brojnim sportskim temama poput gimnastike i biciklizma, no obrađuju i temu olimpijskih igara, kako modernih

⁵⁶ Drpić 1995, 17.

⁵⁷ Jajčević 1995, 315.

⁵⁸ Jajčević, 2007 26 - 28.

⁵⁹ Drpić 1995 17.

tako i antičkih. Časopisi, korišteni kao izvori za ovu temu su: „Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre“, koji je izlazio u periodu 1890.-1899., „Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe“, (s prekidima 1876.-1906.) te „Šport – glasilo za sve športske struke“ (1894-1898.). Ovi izvori donose brojne podatke o starogrčkim igrama te tako dodatno daju na važnosti i popularnosti modernih igara.

4.1.1 „Šport – Glasilo za sve športske struke“ o antičkim olimpijskim igrama

Ovaj sportski časopis iz 1896. navodi u članku „Olimpijske igre njekoč i sad“ kako vježbanje dolazi iz najranijih vremena. Naime, čovjek je morao koristiti oružje, penjati se i plivati kako bi mogao preživjeti. S vremenom se svrha vježbanja mijenjala, a stari su ih Grci prvi usustavili te propisali kao bitne u odgoju djece. U Homerovim se djelima moglo čitati kako su se stari Grci natjecali u raznim disciplinama i igrama, a s vremenom su se razvile i razne igre poput nemejskih, delfijskih i istmijskih. Smatra se kako su igre uveli bogovi ili heroji. Unatoč svim igrama, najznačajnije su bile olimpijske igre. Smatralo se kako je sam odlazak u Olimpiju i svjedočenje igrama jedan od glavnih ideala. Koliko je Olimpija bila značajna, svjedoči i činjenica kako su se prekidali ratovi i sukobi za vrijeme igara. Naime, Elida, pokrajina gdje se nalazila Olimpija, bila je sveto i neutralno zemljište gdje se nije smjelo prolaziti s oružjem, a samim time ni ratovati. Budući da je vladalo vrijeme mira, svatko tko bi to prekršio, morao je platiti velike novčane kazne. Po uzoru na ovu tradiciju, osnivači modernih olimpijskih igara žele očuvati mir. Elida je bila okružena sa svih strana brežuljcima, u kojoj se sastaju potoci Alfeos i Kladeos, čijim se dolinama i ulazima s morske strane dolazilo u Olimpiju. U Zeusovu hramu se nalazio stol za pobjedničke vijence te ploča na kojoj je urezan ugovor o vječnom miru. Isticao se i Fidijin kip Zeusa, za koji se govori „da je svak umro nesretan, koji ga nije bar jedanput u životu vidio.“⁶⁰

Grci su se sastajali u Olimpiji i prije seobe Dorana da prinose žrtvu Kronu, a nakon žrtve uslijedile su gimnastičke igre. Od 775. pr. Kr. počela su se bilježiti imena pobjednika te se od tada broje olimpijade. U prvim se igrama odvijalo natjecanje u trčanju, a nakon toga su dodavane razne discipline poput pentatlona i utrka četveroprežnim kolima. Razvoj igara pratio je i razvoj građevina koje su dizane kako bi poboljšale razinu igara. Tako su podizane zgrade poput: „bulanteriona“, gdje su suci donosili svoje odluke, a natjecatelji prisezali Zeusu, zatim „theokeleon“ za olimpijsko svećenstvo, „leonidajon“ za goste natjecanja, „palestra“,

⁶⁰ Franjo Bučar, „Olimpijske igre njekoč i sad“, *Šport – glasilo za sve športske struke* 2 (1896) 12.

„gimnazion“ i dr. Stadion i hipodrom su se nalazili istočno od zemljišta Altis, a dužina stadiona postala je opća mjera za duljinu u Grčkoj.⁶¹ Dok nije bilo natjecanja, u Olimpiji je vladao božanski mir, jedino su svećenici koji prinose žrtve Zeusu konstantno živjeli na ovome prostoru. Neposredno prije početka igara diljem su se zemlje raširili glasnici koji su naviještali kraj ratova i početak igara. Na igrama su mogli sudjelovati samo poštenu i slobodni ljudi, koji su morali proći pripreme prije sudjelovanja na natjecanju. Djevojke su se mogle natjecati samo u vožnji kolima, dok su na kasnijim igrama mogli sudjelovati Grci iz naseobina, a za vrijeme rimske vlasti Rimljani i ostali narodi. Najslavnije razdoblje olimpijskih igara bilo je 70.–90. olimpijade kada su se na programu našla brojna natjecanja poput: šakanja, pentatlona, natjecanja dječaka i dr.⁶² Prije početka igara prolazila bi se kontrola kako bi se utvrdilo tko će se natjecati na igrama:

„Mjesec dana prije svečanosti morali su se svi natjecatelji sakupiti i pred hellaunodici neprestano vježbati, na što su ih ovi razdijelili u odjele. Koji su bili preslabi bili su isključeni. Prije samog natjecanja morali su svi (a ako su bili prisutni i roditelji i rod) pred Zeusovim žrtvenikom prisegu, da ne će kod natjecanja ni u kojem pogledu prevariti.“⁶³

U nastavku članka „Olimpijske igre njekoč i sad“ prenosi se da je prvi dan igara obilježio dolazak ljudi iz svih krajeva Grčke, koji su dolazili kako bi prinijeli darove i poklonili se bogu zaštitniku. Ljudi su se pozdravljali, sklapali prijateljstva i ugovarali trgovačke poslove. Sami su natjecatelji posljednji puta prisegnuli i pridonijeli žrtvu pred kipom Zeusa žrtvenika. Sljedeći dan su se natjecali dječaci u trčanju, šakanju i jahanju. Treći je dan započelo natjecanje muškaraca, a prva je disciplina bila trčanje od 20 stadija „dolikos“, a nakon toga je uslijedilo hrvanje, šakanje i obje discipline povezane u jednu, pod nazivom pankration. Četvrti je dan sve bilo spremno za natjecanje u pentatlonu. Pripremljena su tri para bučica za skok, tri koplja i tri lista i mjera za suce, dok su natjecatelji izašli na stadion u pratnji helanodika, koji su bili okićeni lovorovim vijencima, a preko čela ovijeni crvenom sudačkom vrpcom. Prijavilo bi se obično do 20 natjecatelja, koji su iz urne vukli brojeve, a nakon toga su ih heladonici dijelili u trijade (grupa po tri). Natjecanje je započelo trčanjem, otežanim zbog brojnog pijeska posutog po stadionu. Nakon trčanja, u trijadama se po tri puta maksimalno bacao disk, odvijalo se natjecanje u skakanju te se bacalo koplje. Za vrijeme pentatlona svirali su najbolji svirači sa svrhom pružanja dodatne motivacije natjecatelju.

⁶¹ Isto, 12, 13.

⁶² Isto, 13, 14.

⁶³ Isto, 14.

Nakon završetka navedenih disciplina odlazilo se pred Zeusov hram, kako bi natjecatelji hrvali. Trijade su podijeljene u parove, a treći član je morao čekati. Onaj koji bi svog protivnika tri puta srušio na leđa, nastavio bi u drugi krug te bi se sukobio s pobjednikom sljedećeg para sve dok ne bi ostao samo jedan kao pobjednik. Pobjednika se izrazito slavilo: „Njegovo su ime oglasili odmah glasnici na sve četiri strane Olimpije.⁶⁴ Na ovaj je dan i završeno natjecanje u trčanju s oružjem. Peti su se dan proglašavala imena pobjednika i njihovog rodnog mjesta. Kao nagrada stavljao se vijenac od uljike na glavu pobjednika te palmova grana koju su primali u ruku. Vijenci su uvedeni u 7 st., na preporuku Delfa te se otada ova svečanost naziva „stefanites“. U Pritaneju se pobjednicima priređivala gozba, na kojoj su pobjednici častili svoje goste, rodbinu i prijatelje. Pjesnici i pjevači pjevali su pobjednicima u čast, a njihova se pjesma protezala svim krajevima Grčke. U Olimpiji je pobjednik imao čast postaviti kip koji simbolizira njegovu pobjedu, dok je trostruki pobjednik mogao postaviti svoj kip. Nakon petog dana publika se uputila prema mjestima odakle su došli, a pobjednicima su njihova rodni gradovi priređivali velika slavlja te su do kraja života uživali veliku čast.⁶⁵ Uspostavom rimske vlasti nad Grčkom, došlo je do propadanja samih igara. Nekoliko su puta ukidane i obnavljane do konačno 393. godine nije zabranio car Teodozije. Zadnji je pobjednik igara bio Ardavast, natjecatelj armenskog podrijetla. Nakon toga Olimpiju su pogodile brojne nedaće. Naime, Zeusov je kip prenesen u Carigrad, a car Teodozije II. 426. godine naredio je da se unište i posljednji simboli Olimpije. Kao da to nije bilo dovoljno, ovaj su prostor, kao i čitavu Grčku pogađali potresi te uništili sveto mjesto koje bilo središtem kulture, ne samo Grčke, nego i čitavog ondašnjeg svijeta. Iskapanje ostataka Olimpije započeo je 1723. godine Bernard de Montfaucon, a četrdeset godina poslije iskapanja je nastavio Nijemac Winkelmann, dok su kasnije na iskopinama radili Englezi i Grci.⁶⁶

Kao uvod olimpijskim igrama u Ateni iz 1896., članak „Olimpijske igre u Ateni“ započinje s vijestima o antičkim olimpijskim igrama. Naime, u članku stoji kako su podijeljena grčka plemena, koja su konstantno bila u sukobima, odlagala oružja kada su se diljem zemlje raspršili glasnici koji su nagoviještali početak novih olimpijskih igara. Koliko su igre bile značajne, svjedoči činjenica da su Grci računali vrijeme po olimpijadi, dok je dužina olimpijskog stadiona (192 metra) uzeta kao opća mjera. Čitav se narod okupljao u Olimpiji te se, osim igrama, Olimpija istakla kao i područje na kojem se njeguju umjetnost, poezija te

⁶⁴ Franjo Bučar „Olimpijske igre nekada i sad“, *Šport – glasilo za sve športske struke* 3 (1896) 19, 20.

⁶⁵ Isto 20, 21

⁶⁶ Isto 21.

glazba i nauka. Na ovom su se području čitale pjesme, djela iz povijesti te su se držali govori. Dogovarali su se i razni poslovi poput razmjene stoke i robe i dr. Olimpija se nalazila u središtu pokrajine Elide na zapadu Peloponeza. Sam početak olimpijskih igara veže se uz bogove i heroje. Povezuje se s pobjedom Zeusa nad Kronom ili Heraklovom pobjedom nad vladarom Elide, koji su od sreće organizirali prve gimnastičke igre. Ovo je područje vrvjelo spomenicima, a ističe se Zeusov hram sa Zeusovim kipom koji je isklesao Fidija. Sagrađena su posebna mjesta za vježbe: gymnasium, hipodrom, palestra i stadion, a na njihovom uzoru gradilo se i u drugim mjestima gdje su se odvijale igre. Kao najpoznatije od tih igara su one na Istmu (Korint), Delfama, Ateni i Nemeji.⁶⁷ Na igrama su mogli sudjelovati samo slobodni Grci, dok je udanim ženama bilo zabranjeno nastupiti na igrama, a djevojke su se natjecale u vožnji na kolima. Svaki je natjecatelj morao položiti prisegu, za koju su jamčili i rođaci natjecatelja. Program je trajao pet dana, a mjesec dana prije samog početka natjecanja, natjecatelji su se i okupljali vježbali pred sucima. Prvi je dan bio zakazan za žrtve božanstvima, dok su drugi dan započela natjecanja. Naime, već se u noći uoči prvog dana publika smještala na brežuljcima kako bi imala što bolji pregled igara. Drugi je dan započinjao natjecanjima dječaka, a odrasli su se natjecali tijekom sljedećeg, trećeg dana. Započinjalo se „dolichosom“, utrkom na 20 stadija, nakon čega je uslijedila trka u dužini od jednog i dva stadija. Nakon trkačkih disciplina, uslijedila su borilačka natjecanja poput: pankrationa, šakanja i hrvanja. Četvrti je dan počinjao jahanjem u hipodromu te završio pentatlonom. Sudjelovalo je 20 natjecatelja koji su se, podijeljeni u grupe po tri (triade), natjecali u trčanju, bacanju diska i koplja, skakanju i hrvanju kao posljednjom disciplinom.⁶⁸ Natjecatelji su otpadali nakon poraza, dok nisu ostala samo dva natjecatelja koja bi se u hrvanju natjecala za konačnu pobjedu. Peti je dan obilježilo dijeljenje nagrada. Naime, dijelili su se vijenci od uljike, te je uslijedilo slavlje i gozbe. Pobjednik je u rodnom mjestu uživao veliku slavu, a njegov su kip postavljali na trg, te je imao privilegiran položaj koji se mogao očitovati kroz povlastice poput doživotne opskrbe plaćom, počasnim mjestima u ustanovama i visokim častima. Za vrijeme rimske vlasti igre su bile zabranjene, dok ih 369. car Valerij nije opet uspostavio, no car Teodozije ih je 693. opet zabranio. U vrijeme rimske vlasti na igrama su mogli nastupiti i stranci te profesionalci. Rimljani, Goti i Bizantinci su opustošili blago kojim se Olimpija ponosila. Kasnije je ovo područje pogodili potresi te je nestalo nekada slavno središte tjelesnog i intelektualnog života antičke Grčke. Od 1723. počelo se raditi na iskapanju ovog područja, a iskapanja je vodio francuski opat Bernard de Montfaucon, a 40

⁶⁷ Franjo Bučar, „Olimpijske igre u Ateni“, *Šport – glasilo za sve športske struke* 10 (1896) 79, 80.

⁶⁸ Isto, 80.

godina kasnije Nijemac Winkelmann. Kasnije su na iskapanjima radili engleski i grčki arheolozi, među kojima se najviše istakao Curtius koji pisao djela o olimpijskim iskopinama.⁶⁹

4.1.2 „Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre“ o antičkim olimpijskim igrama

U članku „Grčke gimnastičke i narodne svečanosti“ navodi se da su Grci njegovali tjelovježbu prvenstveno zbog njene svrhe u ratnim prilikama radi obrane domovine, no kasnije tjelovježba svoju ulogu zadobiva u odgoju i zabavi. Stoga je poprimila značajan status u antičkoj Grčkoj. Grčki su krajevi njegovali različite bogove i božice te su se njima u čast održavale razne svetkovine, među kojima su tjelovježbene aktivnosti poprimile golem značaj. Najznačajnije igre bile su na prostoru Olimpije, Nemeje, Delfa i na Istmu. Pobjednici ovih igara imali su status „periodonikesa“, odnosno najuzvišenijeg smrtnika, koji su za svoje uspjehe kao nagradu dobivali uljike od bršljana ili hrasta. Kao najvažnije igre izdigle su se olimpijske igre, koje su postale ideal svakog Grka.⁷⁰ Igre su bile toliko značajne za grčki narod:

„Pobijediti u olympijadi bilo je: steći najveću čast na ovom svijetu. Prema olympijadi ravnao se cijeli grčki kolendar, a olympijski stadian uzeo se za mjeru grčke daljine. Elida u kojoj se nalazila Olympija bila je neutralnom pokrajinom i posvećenom zemljom, u kojoj se nije nikad smjelo ratovati ili prolaziti s oružjem. Nad njom je uvijek vladao i čuvao ju mir božji, priznat od svih grčkih plemena.“⁷¹

Prema njima se kreirao kalendar te se olimpijski stadion koristio kao mjera za duljinu. Olimpija se nalazila u središtu Elide, omeđena visoravnima koja su služila kao prirodna gledališta za brojnu publiku. Antičke su olimpijske igre trajale u periodu od 5 dana krajem lipnja ili početkom srpnja, a vuku korijen još iz mitoloških sukoba između boga Zeusa i njegova oca Krona. Tijekom, obilježene ratom i brojnim sukobima, seobe grčkih plemena u Peloponez, igre su se prestale održavati, stoga je delfijsko proročište naložilo kako se igre moraju ponovno održati radi umirivanja bogova i prestanka ratovanja. Za vrijeme održavanja igara svi sukobi i ratovi su morali prestati, dok oni koji bi se oglušili na tu naredbu kažnjavani

⁶⁹ Isto, 80.

⁷⁰ Franjo Bučar. „Grčke gimnastičke i narodne svečanosti,“ *Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre* 3, (1896) 39.

⁷¹ Isto, 39.

su velikim kaznama. Na zemljištu Altis, obilježenom Zeusovim i Herinim hramom, nalazile su se brojne zgrade koje su imale različite funkcije. Zgrada „Prytaneum“ koristila se za opskrbu natjecatelja, a tamo se nalazila sveta uljika, čije su grančice korištene za pletenje vijenaca pobjednika te Fidijin kip i razne umjetnine. Suci su svoje odluke donosili u „buleuterionu“, a tu su natjecatelji polagali svoje zakletve. „Palastra“ se koristila za borbene segmente natjecanja (hrvanje, šakanje i sl.), dok bi se na hipodromu i stadionu obavljali ostali dijelovi olimpijskih igara.⁷²

U nastavku ovog članka stoji kako su olimpijske igre bile izuzetno popraćene te su se za vrijeme njihova održavanja u Elidi okupljali ljudi raznih struka kako bi napredovali u svojim djelatnostima. Dolazili su ljudi iz Egipta, Male Azije, Italije, Hispanije i sl. kako bi svjedočili olimpijskim igrama i svemu popratnom što one donose. Na samim igrama mogli su sudjelovati isključivo slobodni ljudi, a prilikom bilo kakvog oblika nepoštivanja pravila protjeran je čitav rod natjecatelja te je njegovo rodno mjesto moralo plaćati velike kazne. Udane žene nisu smjele prilaziti Olimpiji, dok su se djevojke mogle natjecati samo u vožnjama na kolima. U startu su se natjecali samo Grci, međutim s vremenom i promjenom vlasti natjecali su se i Rimljani te stanovnici okolnih pokrajina. U članku stoji kako su se prve Olimpijske igre održale 777. godine pr. Kr., otkada Grci računaju vrijeme te kako je zlatno doba igara bilo 500-350. god pr. Kr. te su na igre, za razliku od samo trčanja na prvim igrama, uvedene i brojne druge discipline poput penatlona, šakanja, trčanja s ratnom opremom i sl., a uvedene su i brojne discipline u kategoriji dječaka. Prije natjecanja birani su nadzornici svečanosti, „hellanoudikes“ čija je zadaća bila prijaviti natjecatelje te ispitati njihovu spremnost prije igara. Natjecatelji su se okupljali mjesec dana prije održavanja samih igara te su izvodili razne oblike vježbi, a nakon toga selektivno se odlučivalo tko je kapacitet za olimpijske igre, a tko je morao otpasti. Neposredno prije natjecanja, natjecatelji i njihovi roditelji (ako su prisutni) morali su prisegnuti pred Zeusom, kako neće remetiti svetost natjecanja.⁷³ Prvi bi dan natjecanja započinjao velikom žrtvom Zeusu, odnosno natjecatelji bi polagali žrtve i zakletve, nakon čega su podijeljeni u odjele. Drugi su dan karakterizirala natjecanja dječaka u trčanju, šakanju, hrvanju i utrkama na konjima, dok se trećeg dana odvijalo natjecanje u muškoj konkurenciji i to u: utrkivanju u „dolichosu“, šakanju i hrvanju te pankrationu. Četvrti je dan bio glavni dan natjecanja, a započinjao je jahanjem u hipodromu i završavao pentatlonom. Pentatlonci su bili najcjenjeniji na cijelom natjecanju, stoga je i

⁷² Isto, 39 - 40.

⁷³ Franjo Bučar, „Grčke gimnastičke i narodne svečanosti“, *Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre* 4 (1896) 52-54.

publika najveće ovacije pružala njima. Započeli bi trčanjem jedne dužine stadiona, odnosno utrkom „stadij“, a nakon toga prelazilo se na bacanje koplja, diska i skakanje, ovisno u kojoj se triadi natjecatelj nalazio. Nakon obavljanja ovih disciplina, suci su, na temelju natjecateljevih rezultata, donosili odluku tko će nastaviti a tko napustiti natjecanje. Nakon odluke odlazilo se uz pratnju gledatelja do Zeusovog hrama, ispred kojeg se odvijala posljednja disciplina pentatlona, hrvanje. Eliminacijskim sustavom dolazilo se do pobjede u ovoj disciplini, a pobjednik je svog protivnika morao tri puta srušiti na pod. Peti i posljednji dan se proglašavalo pobjednike, koji su kao nagradu dobivali vijenac od uljike i palmine grane te veliku slavu među pukom, a nakon toga je njima u čast bila priređivana velika gozba. Pobjednike su opjevali i najveći pjesnici njihova razdoblja, a nakon završetka cijele svečanosti napuštali su Olimpiju, odjeveni u grimiznu odjeću, te se uputili u rodna mjesta koja su za njih posebno priređivali razne svečanosti.⁷⁴ S jačanjem rimskog utjecaja dolazi i do kraha olimpijskih igara. Naime, one su se odvijale, ali s vremenom su prelazile u nemilost careva te su čak i bile ukinute, dok ih car Valens nije ponovno obnovio 369. godine. Međutim, ovaj proces nije dugo trajao jer ih je pred kraj 4. stoljeća kada ih ukida car Teodozije. Zahvaljujući rimskoj politici, potresima i gotskim provalama Olimpija je srušena sa zemljom, te će se njeni ostaci pronaći tek u 18 stoljeću.⁷⁵

Nastavak članka „Grčke i gimnastičke svečanosti“ se posvetio drugim igrama karakterističnim za grčku kulturu. Prve od njih bile su Pitijске svečanosti koje su se održavale u čast bogu Apolonu u Fokidi, nedaleko od delfijskog proročišta. Prve su igre organizirane 586. godine pr. Kr., a nakon toga su se odvijale svake 3 godine. Natjecalo se u sviranju i pjevanju, a igre su bile organizirane za mlade, kao i odrasle. Postojale su i Istmijske igre, održavane u blizini Korinta te su se održavale u proljeće svake 2. i 4. godine Olimpijade, dok su suci bili korintski bogataši. Natjecalo se u pjevanju u čast bogu Posejdonu, ali i u borbenim disciplinama poput šakanja, koje je imalo centralnu figuru u igrama. Pobjednici su bili darivani vijencem od smreke, a u kasnijim vremenima od mirte.⁷⁶ Zeusu u čast, održavane su Nemejske igre u nemejskoj dolini na prostoru Argosa, a obavljala su se natjecanja u glazbi i gimnastici. Održavane su svake 2. i 4. godine Olimpijade, a pobjednici su kao nagradu dobivali mirtin vijenac, sve dok ih car Teodozije nije ugasio. Osim igara na nacionalnoj razini, postojale su i one koje su se ograničile na lokalne sredine. Od njih su svakako

⁷⁴ Franjo Bučar, „Grčke gimnastičke i narodne svečanosti“, *Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre* 5 (1896) 65-68.

⁷⁵ Isto, 68, 69.

⁷⁶ Franjo Bučar, „Grčke gimnastičke i narodne svečanosti“, *Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre* 6 (1896) 65-68. 81-82.

najznačajnije panatenejske svečanosti, kod kojih se za nagradu dobivale amfore pune najdragocjenijeg ulja. Ukupni cilj svih ovih igara je bio jednak razvoj kako tjelesnih obilježja, tako i umnih i duhovnih, stoga sve ove igre imaju sintezu duhovnih disciplina poput pjevanja i onih tjelesnih poput šakanja i sl.⁷⁷

4.1.3 Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe

Članak „Olympijske igre u Ateni“ započinje opisom antičkih olimpijskih igara te povezuje njihovu grčku tradiciju s igrama iz 1896. i 1906. godine. Prve olimpijske igre održane su 776. godine pr. Kr. i održavale su se svake četiri godine za vrijeme ljetnog suncokreta (kraj lipnja/početak srpnja) te su za razliku od ostalih igara dobile panhelenski karakter. Naime, na ove igre okupljali su se takmaci iz svih dijelova Grčke, a samo Grci su i mogli nastupiti na igrama. Opisan je razvoj igara:

„Iz prvine obdržavale su se igre samo jedan dan, nu vremenom raširio se je program, te su se obdržavale i po pet dana. Za prvih igara natjecalo se je samo u brzom trčanju jednog grčkog stadija ili 192 m. daljine, kasnije je dodan je petboj ili pentatlon, koji se sastoji od trčanja, borenja, skoka, bacanja diska i koplja. Vremenom pridodan je i pankration, ili hrvanje sa šakanjem, i vježbanje mladeži i konjanički športovi, koji su se obdržavali u hypodromu, dočim su se ostale vježbe obdržavale u olympijskom stadiju.“⁷⁸

Natjecanja su pratili ljudi sjedeći na obližnjim brežuljcima. Najistaknutijem u pojedinoj disciplini pripao bi vijenac od uljike, za koji se smatralo da ga je posadio sam Herkul, koji je navodno utemeljio igre.⁷⁹ Kako su Grci potpadali pod strane utjecaje, tako se i nastup na igrama otvorio drugim narodnostima, stoga su uskoro na igrama mogli nastupiti i Makedonci i Rimljani. Igre su se održavale sve do 293. olimpijskih igara kada je Teodozije Veliki ugasio igre, a istovremeno je prenesena statua olimpijskog Jupitera u Bizant. Olimpija nije bila samo centar natjecanja i igara već su se u njoj okupljali ljudi drugih profesija te je postala spona društvene i tjelesne kulture svih Grka. Na iskopinama Olimpije radili su Nijemci, međutim uskoro je to preuzela grčka vlada i zabranila izvoz spomenika iz Grčke jer se prethodno

⁷⁷ Isto 83, 84.

⁷⁸ Franjo Bučar, „Olympijske igre u Ateni,“ *Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe* 5 (1906) 66.

⁷⁹ Isto 66.

nezakonito izvezio velik broj olimpijskih spomenika, artefakata i sl. koji su izloženi u raznim europskim muzejima.⁸⁰

U članku „Povjest tjelesnog uzgoja u starom vijeku“ govori se kako se tjelovježba u svijetu starih Grka izuzetno cijenila, prvenstveno radi ratnih aktivnosti, odnosno obrane države, ali i radi odgoja i zabave te je imala važan status u starogrčkoj kulturi. Svaka grčka regija je u čast određenog boga priređivala razne manifestacije, a vježba je bila važno obilježje u svemu tome, čemu svjedoči činjenica kako su čitava plemena sudjelovala u nekim natjecanjima. Najvažnije svečanosti bile su u Olimpiji, Nemeji, Delfima i na Istmu, a pobjednici na tim natjecanjima dobili su titulu „periodonikes“, odnosno onaj nad kojim nema uzvišenijeg smrtnika. Najveća se slava mogla dobiti prilikom pobjede na igrama u Olimpiji. Naime, prema olimpijskim se igrama računao cijeli grčki kalendar, dok se olimpijski stadion uzeo kao mjera duljine. Sama pokrajina Elida, gdje se smjestila Olimpija, bila je sveta i neutralna pokrajina u kojoj nije dopušteno voditi ratove ili prolaziti s oružjem. U središtu Elide, omeđenom šumovitim brežuljcima, pozicionirana je Olimpija. Igre u njoj su se odvijale u trajanju od 5 dana i to krajem lipnja ili početkom srpnja, a njihov začetak pripisuje se još od vremena kada je Zeus pobijedio oca Krona, odnosno kada je Heraklo pobijedio kralja od Elide i Pelop kralja od Pise te su stoga osnovali prve gimnastičke igre.⁸¹ Za vrijeme seobe dorskih plemena u Peloponez igre se nisu održavale sve dok Delfijsko proročište, za vrijeme Likurga, nije naložilo da se igre moraju stalno održavati kako bi se vratio mir i red u zemlji i umirilo bogove, stoga je za vrijeme održavanja igara moralo prestati svako trenutno neprijateljstvo. U razdoblju neodržavanja igara, Olimpija je bila prilično mirno mjesto na kojemu u se nalazili svećenici koji su prinosili bogovima žrtve i čuvali blago. Kada bi se igre približavale, glasnici bi se razišli po čitavoj zemlji te nagovijestali početak igara i prekid sukoba. U tom bi se periodu i natjecatelji krenuli pripremati za igre, a u Olimpiji bi se okupilo i mnoštvo ljudi različitih zanimanja kako bi izoštrili znanje u svojoj struci. Na olimpijskim su igrama mogli nastupati slobodni Grci, koji su prije nastupa na igrama morali proći pripremnu fazu. U kasnijim fazama igara, nastupiti su mogli i Grci iz naseobina te Rimljanima, a još kasnije ostalim narodima Rimskog carstva. Prvi popis natjecatelja datira iz 777 godine pr. Kr., a od tada započinje grčki kalendar. Razdoblje najveće slave bilo je između 60. i 90. Olimpijade, kada su se održavala brojna natjecanja. Natjecatelji su se morali skupiti mjesec dana prije početka natjecanja te pred nadzornicima demonstrirati svoje vještine. Oni koji nisu zadovoljili

⁸⁰ Isto 66, 67.

⁸¹ Franjo Bučar, „Povjest tjelesnog uzgoja u starom vijeku,“ *Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe* 11 (1906) 154, 155.

bili su isključeni iz igara, a natjecatelji koji su ostali na programu prije početka igara morali su, pred Zeusovim kipom, prisegnuti da neće varati.⁸² Olimpijske su igre započele velikim žrtvama Zeusu, a taj bi se dan i okupio brojni puk koji je sklapao razne poslove, prijateljstva pred božanstvima. Drugi je dan obilježilo je natjecanje dječaka u trčanju, hrvanju, šakanju i jahanju na konjima. Sljedeći dan bio je rezerviran za utrku dužine 20 stadija, „dolichos“, te utrke jednog i dva stadija, dok bi se na ovaj dan natjecalo u šakanju i pankrationu. Četvrti dan je bio kruna natjecanja. Naime, odvijala su se natjecanja u jahanju na hipodromu, a na stadionu se odvijao pentatlon. Natjecatelji su se okupljali u pratnji nadzornika, nakon čega se odvijalo natjecanje u trčanju dužine jednog stadija. Zatim su uslijedila natjecanja u bacanju diska, koplja i skakanju, a za vrijeme ovih disciplina izvodila se glazba koja je motivirala natjecatelje. Odlukom sudaca, oni najuspješniji odlazili su pred Zeusov hram, gdje se odvijalo natjecanje u hrvanju, nakon kojeg se dobilo pobjednika. Peti je dan bio rezerviran za proglašenje pobjednika i njihova rodnog mjesta, odnosno dodjelu nagrada (vijenac od uljike i palmova grana).⁸³

U nastavku članka stoji da su pobjednike opjevali i slavili najveći pjesnici njihova razdoblja, a nakon završetka cijele svečanosti napuštali su Olimpiju, odjeveni u grimiz, zaputivši se u rodna mjesta koja su za njih posebno priređivali slavlja i svečanosti. Njihova je slava odjekivala čitavom Grčkom. S jačanjem rimskog utjecaja dolazi i do propadanja olimpijskih igara. Naime, one su se odvijale, ali s vremenom su prelazile u nemilost careva te su čak i bile ukinute, dok ih car Valens nije ponovno uspostavio 369. godine. Proces obnove igara bio je kratkotrajan, budući da ih je 395. godine ukinuo car Teodozije. Zahvaljujući rimskoj politici, kasnijim potresima i gotskim provalama, Olimpija je razrušena te će se iskapanja njezinih ostataka početi u 18 stoljeću.⁸⁴ Prilično značajne bile su Pitijске svečanosti u čast bogu Apolonu. Odvijale su se u Fokidi, blizu Delfa. Prve velike igre održane su 586. pr. Kr., a pobjednike se nagrađivalo lovorovim vijencem u čast boga Apolona. Bile su izuzetno popularne, jer je Delfijski hram bio poprište okupljanja čitave Grčke. Kraj Korinta su se svake druge ili četvrte Olimpijade održavale istmijske igre. Natjecalo se u glazbi, ali i šakanju i pankrationu te su pobjednike u tim disciplinama nagrađivali vijencem od smreke, a kasnije i od mirte. Ovo je mjesto ostalo bez spomenika igrama, budući da je pogađano brojnim potresima i naletima mora. U razdoblju svake druge ili četvrte Olimpijade održavane su

⁸² Isto, 156 - 157.

⁸³ Isto, 157 - 158.

⁸⁴ Franjo Bučar, „Povjest tjelesnog uzgoja u starom vijeku,“ *Sokol: časopis za promicanje tjelesne vježbe* 12 (1906) 173, 174.

nemejske igre. Naime, njihova je lokacija bio Argos, a odvijane su u čast Zeusa. Njihov vrhunac dogodio se nakon perzijskih ratova, a natjecalo se u glazbi i gimnastičkim vježbama te su pobjednika ovjenčavali mirtinim vijencem. Ove je igre također karakteriziralo okupljanje naroda radi dogovora, a ovdje se čak i okupljala vojska. Igre su ugašene naredbom cara Teodozija.⁸⁵ Osim ovih narodnih, javljale su se i lokalne igre poput onih u Tebi, u čast Heraklu ili u čast Heri u Argosu. Međutim, najviše su se istakle panatenejske svečanosti, čije se pobjednike nagrađivalo amforama najfinijeg ulja. Igre kod Grka su doprinijele razvoju tijela, ali i duše zahvaljujući spoju tjelesnih vježbi umjetnosti i znanosti pod pojmom gimnastike. Autor članka, Franjo Bučar, navodi da je: (...), „atletizam desformovao lijepo grčko tijelo i stvarao brutalnu i prostu ćud kod borača“.⁸⁶ U šakanju se koristilo remenje obloženo željezom i olovom te se znalo boriti do smrti, a učestale su bile borbe u kojima su se kidale uši ili nos te izbijale oči i lomile kosti. Također se razvio pankration, koji je spajao šakanje i običnu borbu gdje je dopušteno hvatati i udarati na bilo koji način. Uveden je kasnije, a obilježavaju ga udarci nogom u trbuh te upotreba koljena i laktova, a pobjednikom je proglašen onaj koji je protivnika bacio leđima na zemlju. Najpriznatiji bi oni koji su se osim pankrationa, bavili i šakanjem te im se pridavao nadimak „Heraklo“.⁸⁷

5. „Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre“ ususret prvim modernim olimpijskim igrama

Časopis „Gimnastika“ donosi prilog u kojem stoji kako su engleski sportski krugovi odlučili obnoviti stare olimpijske igre, kao panbritanske, na kojima bi sudjelovali pripadnici svih njihovih kolonijalnih područja. Igre bi se održavale u periodu od svake četiri godine na lokaciji koja bi se također mijenjala. Govori se kako bi se prve igre održavale 1895., a njih je podržala i sama kraljica, što je značajna potvrda za održavanje dotičnog natjecanja.⁸⁸ Časopis Gimnastika iz 1895., prenosi kako je osnovan međunarodni odbor s ciljem organizacije olimpijskih igara koje će se održati u Ateni 1896. godine. Navedeno je 12 članova među kojima su Pierre de Coubertin, Jiří Guth te general Butovskij.⁸⁹ U istome broju stoji kako su prve moderne olimpijske igre naišle na razne probleme prilikom organizacije. Naime, velik

⁸⁵ Isto, 174.

⁸⁶ Isto, 174.

⁸⁷ Isto, 174.

⁸⁸ Franjo Bučar ur., „Vijestnik,“ *Gimnastika-list za školsku i društvenu gimnastiku* 6 (1894), 96.

⁸⁹ Franjo Bučar ur., „Vijestnik,“ *Gimnastika-list za školsku i društvenu gimnastiku* 5 (1895), 76.

broj europskih zemalja ne simpatizira održavanje igara. Belgijski je savez odbio nastupati na igrama jer program ne odgovara gimnastičkim načelima saveza, dok francuski gimnastički savez nije mogao nastupiti jer je istovremeno imao natjecanje u Alžiru. Švicarski i talijanski savezi također su odbili nastupiti na igrama, dok su Šveđani, Norvežani i Nizozemci kao razlog nenastupanja naveli preveliku udaljenost Atene, mjesta održavanja igara. Veliki je problem igara bio u pitanju amaterizma, budući da su jedino amateri mogli nastupiti na igrama, stoga je velik broj profesionalnih sportaša morao otpasti. Igre su podržavale SAD i Australija, a čak se i u Njemačkoj, nakon početnih odbijanja, počela javljati inicijativa za nastupe na igrama.⁹⁰

5.1 „Šport – glasilo za sve športske struke“ ususret prvim modernim olimpijskim igrama

„Šport – glasilo za sve športske struke“ donosi pregled uoči olimpijskih igara 1896. koje će se održavati u Ateni. Naime, 16. lipnja 1894. godine na Sorboni u Parizu organizirao se međunarodni atletski kongres. Njegov zagovornik bio je „Union des sociétés françaises des sports athlétiques“, a na kongresu su se okupili predstavnici sportskih društava raznih zemalja. Kongresom je predsjedao barun Courcel te se raspravljalo o dvije teme:

„1. U koliko se mogu opet oživotvoriti olimpijske igre na međunarodnom temelju, i od koje su one važnosti. 2. Kako da se na osnovu međunarodnoga sporazumka opredjeli amaterstvo (usuprot profesionalstvu t.j. protiv atletizma, koji ide za zaslužbom).“⁹¹

O ovim temama raspravljale su dvije komisije te je zaključeno kako je obnova igara od velikog interesa za međunarodno zajedništvo, ali i za države pojedinačno. Pozivaju se sva društva da prisustvuju igrama te tako predstavljaju svoj narod, ali se i sugerira da se održavaju predigre na državnoj razini kako bi oni najkvalitetniji nastupili na igrama. Odlučeno je kako će se na prvim igrama održavati: atletski sportovi (skakanje, trčanje, bacanje diska te dizanje utega), vodeni sportovi (yahting, veslanje i plivanje), vožnja (utrke na biciklu), atletske igre (tenis, kriket i nogomet), gimnastika (vježbe na preči, ručama i karikama) i mačevanje i hrvanje (nasrt floretom, sabljom i mačem te grčko-rimsko hrvanje). Donesena je odluka prema kojoj na olimpijskim igrama smiju sudjelovati samo amateri (iznimka u mačevanju). Profesionalcem je smatran svatko tko se bavio sportom u svrhu zarade novca te su i same igre

⁹⁰ Franjo Bučar ur., „Vijesnik“, *Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku* 3 (1896), 46 - 47.

⁹¹ M. Štefanović, „Olimpijske igre njekoč i sada“, *Šport – Glasilo za sve športske struke* 1 (1896) 3

isključivale novčanu nagradu. Odlučeno je kako će se dijeliti samo počasne nagrade.⁹² Odlučeno je da će se prve igre održavati 1896. godine u Ateni, nakon čega će za 4 godine uslijediti igre u Parizu, a nakon toga 1904. na području SAD-a. Organizacija igara ravnat će se prema mogućnostima zemlje domaćina, stoga će se razlikovati igre ovisno o podneblju u kojem će se održati. Kako bi se sve ove odluke provele, osnovan je „Comité international des Jeux olympiques“. Za predsjednika odbora imenovan je Demetrius Bikelas, a za glavnog je tajnika proglašen Pierre de Coubertin. Grčki su predstavnici bili u strahu da će ih organizacija financijski iscrpiti radi nepovoljnih gospodarskih uvjeta koji su vladali u zemlji. No, u pomoć su pristigli bogati grčki pojedinci koji su prinosili financijske darove za uspješnu organizaciju igara. Olimpijske bi se igre održavale u Ateni u razdoblju 5. – 15. travnja 1896. godine, a za organizaciju natjecanja zadužena je novoosnovana velika komisija, koja je podijeljena u nekoliko komisija zaduženih za stvari poput: dočeka stranaca, uređenje stadiona, pripremu grčkih boraca i sl. Na čelu velike komisije nalazio se odbor od 12 članova, pod vodstvom prestolonasljednika. Sastajali su se i narodni odbori u državama, a mnoge od njih su obećale stvarnu potporu onim društvima, koja će sudjelovati na igrama. Agencija „Th. Cooc and Son“ iz Londona je uspjela dogovoriti popust na troškove prijevoza natjecatelja i zainteresiranih gledatelja. Smatralo se kako će organizacija igara napokon stati na kraj međunarodnim sukobima:

„Lijepa i plemenita misao, kojom su zadahnuti svi, koji nastoje oko prirednje tih igara. Misle bo, da će samo tako moći postići međunarodna uzajamnost i tako stati na put ratovima i krvoproliću.“⁹³

Što se samih natjecanja tiče, atletika će zasigurno biti najznačajnija točka, budući da će se odvijati na obnovljenom stadionu, a od iznimne je važnosti i maratonska trka (42 km) u spomen na hrabrog Grka koji je dojavio Atenjanima pobjedu na Maratonu.⁹⁴ Otvorit će se streljana, prostor za atletiku i velodrom za biciklističke utrke, a nautičke će se igre odvijati na obalama Phalerusa. Atenski i pariški odbor sastavljaju popis prijatelja sporta koji će odgovarati na svaki upit o olimpijskim igrama.⁹⁵ Autor teksta navodi kako Nijemci nisu pokazali interes za obnovu igara, dok detaljnije iznosi engleski stav o igrama. U „Daily

⁹² Isto, 3-4.

⁹³ Isto, 5.

⁹⁴ Isto, 6

⁹⁵ Isto, 7

Telegraphu“ 19. lipnja 1984. stoji kako je pariški kongres samo proširio ideju o obnovi na međunarodnu razinu te kako je otprije postojala inicijativa da se priredi pananglikanska olimpijada na kojoj bi sudjelovali Englezi iz bivših kolonijalnih područja (Kanada, Australija, itd.). Navodi se kako moderna atletika neće moći oživiti stare običaje pentatlona te kako su se atlete specijalizirale za samo jednu disciplinu te ne bi sudjelovali u modernom pentatlonu. Dodaje se i kako mnogi natjecatelji neće htjeti nastupiti za uljiku kao nagradu te kako je to jedan od razloga koji će dovesti do ukidanja igara. U ovome članku također stoji kako je nemoguće održati međunarodni mir na olimpijadi te smatra kako je čitava ideja zasnovana na pravim temeljima, ali da je ideja bliska fantaziji.⁹⁶ U petom broju iz 1896. godine iznosi se kako će se na olimpijskim igrama u Ateni odvijati i biciklističke utrke. U ovu vrstu natjecanja ubrajaju se: utrka na 2000 m i utrka na 1000 m bez vodiča te utrka na 100 km i na 12 sati s vodičem. Na utrkama su mogli nastupiti samo amateri po pravilima Međunarodnog biciklističkog saveza. Staza je dugačka 333,3 m s uzvisinama i betonskom podlogom.⁹⁷ Prenosi se kako su se olimpijske igre ponovno počele odvijati zahvaljujući obnovi tjelesnog odgoja i rastu važnosti vježbanja.

„Moderni športski razvoj i razna športska natjecanja doprinješe k tomu, da su se olimpijske igre već od posljednjeg decenija izvodile po čitavom svijetu, makar tek u neznatnoj formi i internog tek značaja“

Naime, igre su nosile slavno olimpijsko ime te su se održavale na povijesno značajnom grčkom prostoru. Glavni akter u obnovi olimpijskih igara bio je Pierre de Coubertin, a u ljeto 1894. osnovan je Međunarodni olimpijski odbor zadužen za promoviranje olimpizma. Predsjednikom odbora proglašen je grčki predstavnik Bikelas, a u samom odboru su se nalazili i ruski generalmajor Butovskij te češki profesor dr. Ruth. Nijemci nisu sudjelovali u radu odbora, budući da je sam nastanak odbora bila francuska ideja.⁹⁸

5.2 „Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe“ ususret prvim modernim olimpijskim igrama

Peti broj časopisa „Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe“ iz 1906. godine navodi kako se uspostavljanjem grčke nezavisnosti ponovno oživljavaju starinske vježbe, a među pojedincima, poput Zappasa, javljaju se i ideje o obnovi olimpijskih igara. Igre se nisu mogle

⁹⁶ Isto, 6

⁹⁷ Franjo Bučar ur., „Koturaški sport,“ *Šport – glasilo za sve športske struke* 5 (1896), 35.

⁹⁸ Franjo Bučar, „Olimpijske igre u Ateni,“ *Šport – glasilo za sve športske struke* 12 (1896) 95

obnoviti u Olimpiji, koja je iziskivala temeljitu restauraciju. Na atletskom kongresu 1895. potvrđeno je da će se prve igre održati u Ateni. Prve igre u Ateni održane 1896. bile su pod pokroviteljstvom posebnog odbora na čelu s grčkim prijestolonasljednikom Konstantinom i osnovanim Međunarodnim olimpijskim odborom.⁹⁹

6. „Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre“ o prvim modernim olimpijskim igrama u Ateni 1896.

Članak pod naslovom „Olimpijske igre u Atenama“ iz časopisa „Gimnastika“ donosi detaljan pregled prvih održanih olimpijskih igara u Ateni 1896. godine. Članak govori o tome kako su razvoj športa i brojna natjecanja organizirana na nacionalnoj razini pridonijela organizaciji ovog sportskog spektakla, koji nije viđen još od antičkih vremena. Kao centralna figura organizacije ove manifestacije navodi se barun Pierre de Coubertin, koji je 1894. godine osnovao Međunarodni odbor s ciljem obnove olimpijske ideje. Istaknuti su članovi odbora poput generalmajora Butovskija, češkog profesora dr. Rutha te grčkog predstavnika Bikelasa. Međunarodni odbor je uživao podršku grčkog naroda te su zajedničkim snagama radili na tome da igre budu što uzvišenije, a posebno se isticao bogati grčki trgovac Averov, koji je donirao milijun drahma za obnovu starog stadiona. Igre su započele na Uskrs 1896. godine te su se odvijale sljedećih 10 dana, a zbog udaljenosti Atene, sportaši iz brojnih zemalja nisu sudjelovali na njima.¹⁰⁰ Na uskršnje jutro održana je misa, na kojoj su bili prisutni predstavnici dvora, strana diplomacija i brojni gosti, a tijekom dana trebalo je otpočeti s igrama, koje su zbog kišnog vremena prebačene na drugi dan. Kralj je svojim govorom otvorio igre, a na stadionu je bilo 80 tisuća ljudi. Na igrama su nastupali predstavnici 11 zemalja, dok je slavenske narode predstavljao jedan bugarski predstavnik.¹⁰¹ Natjecanje je započelo s utrkom na sto metara u tri serije, gdje su pobjede odnijela sva tri američka predstavnika, a Amerikanci su bili najuspješniji i u sljedećim disciplinama: troskok, trčanje na 800 metara, bacanje diska. Sljedeći je dan održana borba floretom (mačevanje), gdje su se najviše istakli grčki i francuski predstavnici, dok su u ostalim disciplinama (trčanje sa zapregama, skok u dalj, utrka na 500 metara, bacanje kugle) ponovno istaknuli američki natjecatelji. U dizanju utega zlato su osvojili Grci i Danci, a utrku na 1500 metara osvojio je

⁹⁹ Bučar 1906, 67.

¹⁰⁰ Franjo Bučar, „Olimpijske igre u Atenama god. 1896,“ *Gimnastika-list za školsku i društvenu gimnastiku te igre* 6 (1896) 87, 88.

¹⁰¹ Isto, 89,90.

Flack, australski predstavnik. Treći dan natjecanja obilježilo je natjecanje u strijeljanju i biciklizam. Naime, u utrci na 100 km prvo mjesto je otišlo u Francusku. Nakon toga uslijedilo je natjecanje u trčanju na 800 metara gdje je pobijedio otprije spomenuti Australac Flack, a isti dan se odvijalo natjecanje u gimnastici gdje su se najviše istaknuli njemački predstavnici. Uslijedilo je finalno natjecanje na 100 metara gdje je kao pobjednik izašao američki predstavnik Burke, kao i u ostalim atletskim disciplinama (skok u vis, skok s motkom i trčanje na 110 metara sa zaprekama), gdje se potvrdila dominacija SAD-a. Najveću slavu na igrama stječe grčki predstavnik Luis, koji je pobijedivši na maratonskoj utrci dobio salve pohvala i podrške, kao i novčanih nagrada, a čak ga je osobno pozdravio i kralj Đuro.¹⁰² Od preostalih natjecanja treba istaknuti: biciklističke utrke na 1, 10 i 20 km, gdje je sve nagrade osvojio Francuz Mason, natjecanje u plivanju na 100, 500 i 1200 metara, gdje su se istakli austrijski i ugarski predstavnici, tenis u kojemu su pobjede odnijeli Irac Boland u pojedinačnoj kategoriji te njemački predstavnici u igri parova te maratonska utrka u biciklizmu gdje je još jednom pobijedio grčki predstavnik, kao i biciklizam u trajanju od 12 h u kojemu pobjedu odnosi austrijski predstavnik. Kralj je svakome pobjedniku uručio vijenac od uljike, dok ih je prestolonasljednik obasipao raznim darovima, koje su poklanjala različita društava i privatne osobe.¹⁰³

6.1 „Šport – glasilo za sve športske struke“ o prvim modernim olimpijskim igrama u Ateni 1896.

U članku „Olimpijske igre u Ateni“ stoji kako su igre započele na Uskrs 1896. godine te su se odvijale sljedećih 10 dana. Odaziv natjecatelja u Ateni bio je znatan, ali ne prevelik zbog udaljenosti Atene. Igre su trebale početi na dan Uskrsa, ali je svečano otvaranje, zbog kiše, pomaknuto na sljedeći dan. Drugi je dan kralj otvorio igre pred 80 tisuća ljudi, uz nazočnost dvora, diplomacije i sedam članova MOO-a. Mnoštvo je glazbenika zasviralo svečanu himnu uz pratnju od stotinu pjevača u čast ovoj manifestaciji.¹⁰⁴ Prvih je sedam natjecatelja nakon mnogo stoljeća izašlo na stadion te su ih ljudi pozdravili gromoglasnim pljeskom. Najviše je bilo grčkih predstavnika, a iza njih Francuzi, Nijemci, Englezi, Amerikanci i dr. Na igrama je nastupilo i 12 mađarskih predstavnika, koje je predstavljao profesor Kemeny. Prva disciplina u kojoj se natjecalo, bila je utrka na 100 metara podijeljena u tri grupe. Pobjede su odnijeli

¹⁰² Isto, 90, 91.

¹⁰³ Isto, 91.

¹⁰⁴ Bučar 1896a. 95

američki predstavnici: Lane (Princeton), Curtis i Burke (Boston). Iza njih su se našli mađarski, njemački i grčki predstavnici. U troskoku se istakao američki predstavnik Conolly (13,71m), a iza njega se nalazio francuski predstavnik. Nakon toga uslijedila je utrka na 800 m i bacanje diska, gdje su pobijedili Amerikanci Burke, odnosno Garret, također američki predstavnik (29,15 m). U utorak je natjecateljski program započeo borbom floretom (mačevanjem) gdje su pobjede odnijeli grčki i francuski predstavnici. Nakon toga uslijedilo je trčanje s preprekama u četiri serije gdje su pobijedili Amerikanci (dva puta) te Englez i Francuz.¹⁰⁵ Nakon toga održana su natjecanja u: skok u dalj, (pobjednik Clarc-SAD), utrka na 400 m (pobjednik Burke-SAD), bacanje kugle (pobjednik Garret-SAD), dizanje utega (jedna ruka-Englez Elliot, dvije ruke Danac Jensen). U utrci na 1500 m istakao se australski predstavnik Flack. U srijedu je započelo natjecanje u streljaštvu koje se protezalo kroz sljedeće dane, dok je popodnevni dio dana obilježio biciklizam (koturaštvo). U utrci na 100 km pobijedio je Francuz Flamant u vremenu od 3:08 h. U četvrtak se odvijalo natjecanje u gimnastici, a radile su se vježbe na karikama, ruči, konju i preči. U petak su se odvijala brojna natjecanja u atletici, ali najviše pažnje je usmjereno maratonskoj utrci. Utrka je trajala 2 sata i 55 minuta, a kao najbolji istakao se grčki predstavnik Luis, kojeg je, uz veliko oduševljenje publike pozdravio i kralj Đuro. Publika je bila oduševljena, bacali su šešire u zrak, mahali zastavama, pljeskali i podržali pobjednika koji je predstavljao njihovu naciju.¹⁰⁶ Natjecanja u atletici su se odvijala u četvrtak, a saznaje se kako:

(...), „Kod odlučujuće trke na 100 m. bio je prvo Amerikanac Burke. Kod skoka u vis bio je prvi Amerikanac Burke. (1.70 m), a Bostonac Curtis pobijedio je i kod odlučujuće utrke na 110 m. s zaprijetkama, za 17 4/5 min. Kod skoka u vis s motkom skočio je Amerikanac Tylor iz Princetona 3 30 m.“¹⁰⁷

Maratonska je trka bila vrhunac olimpijskih igara zbog njene slavne antičke povijesti te je zbog toga izazvala najviše pozornosti. Sto tisuća ljudi se skupilo na ulicama Atene za ovu utrku. 18 je trkača krenulo iz Maratona te su se uputili prema kraljevskoj loži, koja je bila završna postaja ove utrke. U međuvremenu su se odvijala i druga natjecanja, al interes za njih bio je prilično malen te se njihovo odvijanje čak i prekinulo, kako bi se pozornost kompletno usmjerila prema maratonskoj utrci. Narod je u strahu promatrao ovu trku, sve dok ga nisu zamijenili ushićenost i slavlje u trenutku kada je grčki natjecatelj prvi ušao u cilj. Kralj Đuro i

¹⁰⁵ Isto 95., 96.

¹⁰⁶ Isto 96.

¹⁰⁷ Isto 96.

prestolonasljednik pratili su ga zadnjih nekoliko metara utrke sve do prijestolja gdje su ga dočekali brojni generali koji su čestitali pobjedniku, dok mu je publika poklanjala razne vrste darova. Luis Spiridon iz Amarusiona u Atici stigao je na cilj za 2:55:20 h. Sljedeća dva mjesta pripala su također grčkim predstavnicima Vasilakosu te Bellokasu, dok je kao četvrti stigao Mađar J. Kellner.¹⁰⁸ Publika je bila oduševljena Spiridonovim trijumfom:

„Sve se podiže na noge evo ga! evo! Sto tisuća ljudi gleda na ulaz u stadiju: evo ga!(...) Ukazuje se bijelo-modra haljina grčkog trkača. Sad svatko znade: pobjednik je Grk!(...) Kakvo je oduševljenje sada nastalo nedade se opisati. Nasta bacanje šešira u zrak, mahanje ruku, pozdravljanje batinama, suncobranima, rubcima, zastavama, nastava vika, klicanje, pleskanje - i plač.“¹⁰⁹

Pobjedniku igara država je poklonila stan, hranu te odijelo, a širi slojevi stanovništva su mu obećali zanimljive poklone poput: besplatnog mlijeka čitavu godinu, besplatne usluge kod brijača, kavu i voće i sl. Istu se večer odvijalo natjecanje u hrvanju gdje se najviše istakao njemački predstavnik Schumann. U biciklizmu se istakao Francuz Masson koji je osvoji utrke u čak tri discipline: utrke na 2, 10 i 20 km. Subota je bila predviđena za natjecanja u plivanju. Natjecanja su se odvijala u luci Phalerionu.

„U daljini od 100m. dodje prvi Hajoš iz Pešte, drugi Herschmann iz Beča. Kod daljine od 500. m dodje prvi Neumann iz Beča. Kod daljine od 1200 m. dodje opet prvi Hajoš iz Pešte.“¹¹⁰

U poslijepodnevnom terminu uslijedilo je natjecanje u tenisu, gdje je u pojedinačnoj konkurenciji pobijedio Irac Boland, koji je savladao grčkog tenisača Kasdaglisa, a u igri parova pobjedu je odnio irsko-njemački par Boland i Traun. Sedmi dan igara obilježila je utrka biciklima do maratona te je pobjednik bio Grk Constantinides. U ponedjeljak se održavala utrka na biciklu u trajanju od 12 sati, gdje je pobijedio austrijski predstavnik Schmal“. Regata se morala odgoditi zbog nevremena. Posljednji dan, utorak, bio je rezerviran za dodjelu nagrada. Kralj je darovao pobjednicima vijenac od uljike, dok su razna društva darivala razne nagrade.¹¹¹

¹⁰⁸ Franjo Bučar „Olimpijske igre u Ateni god. 1896“ *Šport – glasilo za sve športske struke* 13 (1896) 87, 98

¹⁰⁹ Isto, 98.

¹¹⁰ Isto, 98

¹¹¹ Isto, 98, 99.

7. „Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre“ o zbivanjima nakon igara u Ateni 1896.

Članak „Olimpijske igre u Atenama“ završava komentarom autora, Franje Bučara, kako su igre prošle u najboljem redu te kako se odmah prebacilo na organizaciju sljedećih, koje će se održati u Parizu 1900. godine, a na kojima bi on želio vidjeti i Hrvatsku.¹¹² „Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre“ iz 1897. u odlomku „Olimpijske igre u Parizu, donosi vijest kako će se održati redoviti kongres Međunarodnog olimpijskog odbora u Havreu na kojemu će se raspravljati o pitanjima iz pedagogije, higijene te sporta. Razna su teme o kojima će se raspravljati, a neke od njih su: higijenska pravila kod određenih vježbi, razlika između slobodne igre i zapovijedanih vježbi, higijenska obuka na srednjim zavodima, o nagradama i amaterizmu i dr. Navodi se kako su slavenski predstavnici i dalje general Butovskij i dr. Jiri Guth, koji je i pozvao Franju Bučara na kongres, koji se na to nije odazvao. U Pragu se osnovao i pododbor za Olimpijske igre, u koji je pozvana i Hrvatska, ako individualno neće moći voditi borbu za sudjelovanje na igrama. Franjo Bučar nije mogao prisustvovati kongresu, no iznio je čitavu tešku situaciju dr. Guthu, a Hrvatski sokol i Savez hrvatskih biciklista, dopustili su mu da ih zastupa na kongresu.¹¹³

7.1 „Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe“ o zbivanjima nakon igara u Ateni 1896.

U časopisu se govori o tjelesnom odgoju u Ugarskoj te ističu kako se, zahvaljujući novčanoj pomoći ministra nastave, uspjelo otići na Olimpijske igre u Ateni 1896. i četiri godine nakon u Parizu.¹¹⁴ U članku: „Povijest Hrvatskog sokola u Zagrebu“ navodi se kako je Međunarodni olimpijski odbor, točnije Čeh, dr. Jiri Guth zastupao Hrvatski sokol na kongresu u Havreu gdje se raspravljalo o važnim pitanjima vezanim za gimnastiku te o održavanju sljedećih olimpijskih igara.¹¹⁵

7.2 „Šport – glasilo za športske struke o zbivanjima nakon igara u Ateni 1896.“

¹¹² Bučar 1896, 91.

¹¹³ Franjo Bučar ur., „Vijesnik,“ *Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre* 5 (1897) 76, 77.

¹¹⁴ Franjo Bučar ur., „Različite vijesti,“ *Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe* 7 (1903) 90, 91.

¹¹⁵ Franjo Bučar ur., „Različite vijesti,“ *Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe* 3 (1905) 44.

Iznosi se mišljenje o igrama u kojem stoji kako su se igre odvale u najboljem redu te je sve bilo spremno za organizaciju sljedećih koje će se održati 1900. godine u Parizu:

„Sve se razišlo u najljepšem redu i s mnogo zadovoljstva, a međunarodni komitet započeo je odmah svoje predradnje za buduću Olympiju, koja će se održavati g 1900. prigodom svjetske izložbe u Parizu, gdje će ako Bog da eventualno već i Hrvati sudjelovati.¹¹⁶

8. Hrvatski tisak druge polovice 19. stoljeća

Nakon otpuštanja pobornika apsolutizma, Aleksandra Bacha s pozicije ministra unutarnjih poslova Habsburške monarhije 1859. godine, pojedinci u Hrvatskoj shvaćaju da dolazi novo razdoblje te je potrebno poduzeti akcije kojim bi se pokrenuo razvoj tiska na hrvatskom jeziku.¹¹⁷ Dotadašnji je apsolutizam obilježila zabrana novinske i publicističke aktivnosti. Međutim, slomom apsolutizma osnivaju se četiri političke stranke i započinje razdoblje stranačkog novinarstva.¹¹⁸ Političke stranke preko svog stranačkog glasila prenose svoje ideje narodu. „Pozor-Obzor“ postaje tada glasilo vodeće Narodne liberalne stranke pod vodstvom J. J. Strossmayera. Banska vlast pokrenula je dnevnik „Domobran“ 1864., a ban Rauch glasilo Mađaronske narodno ustavne stranke „Hrvatske novine“ iz 1867 godine. Časopis „Pozor“ pokrenut je 1860. godine, a `71. izlazi kao „Obzor“. U „Obzoru“ se promoviraju ideje poput: ustavnosti, parlamentarizma, demokracije i federalizma te se one nameću kao krajnji ciljevi političkog djelovanja. „Obzor“ je desetljećima formirao stavove hrvatske inteligencije, a njegovoj je popularnosti pridonosio i režim koji je provodio ban Khuen Hedervary. Naime, on je pokušao obuzdati hrvatsko državotvorstvo i otpor prema mađarizaciji.¹¹⁹

Pravaške su ideje predstavljene kroz humorističko-satirični list „Zvekan“, čiji je pokretač bio dr. Ante Starčević. Taj je list bio uvertira u pravaški tisak koji je obilježio društveni i politički život Banske Hrvatske. Nakon „Zvekana“ u režiji pravaša izlaze i druge novine poput: „Hrvatskog lista“ (1869.), „Slobode“ (1878.), koja prelaskom iz Sušaka u Zagreb 1884. mijenja ime u „Hervatska“¹²⁰. Krajem 19. stoljeća dolazi do raskola u Stranci prava te dolazi do odvajanja Čiste stranke prava pod vodstvom Josipa Franka. Glasilo ove frakcije Stranke

¹¹⁶ Bučar 1896a.. 99.

¹¹⁷ Josip Horvat, *Povijest novinstva u Hrvatskoj 1771 - 1939.*, (Zagreb: Golden marketing 2003.), 168.

¹¹⁸ Ante Gavranović „U borbi za nacionalni identitet“ *MediAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima* 1 (2007) 122.

¹¹⁹ Isto 122, 123.

¹²⁰ Isto 124.

prava postaje „Hrvatsko pravo“ koje počinje izlaziti 1895. godine i izlazi sve do 1911. kada umire Josip Frank. Matična stranka prava pod vodstvom Frana Folnegovića izbacuje svoj dnevnik pod nazivom „Hrvatska domovina“.¹²¹

8.1 Prikaz olimpijskih igara u Ateni 1896. u hrvatskim novinama iz travnja 1896.

Olimpijskim je igrama bilo pridavano prilično malo pozornosti, odnosno svaka informacija vezana uz njih nalazila se pred kraj novina. „Narodne novine“ iz travnja 1896. započinjale su s najaktualnijom vijesti iz Banske Hrvatske ili Europe i svijeta, a nakon toga uslijedio bi pregled vijesti iz svijeta. Sljedeće su se na rasporedu nalazile vijesti iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije skupljene u rubrici „Trojedna kraljevina“, nakon čega bi uslijedile „Brzobjavne vijesti „Narodnim novinama“ gdje su u kratkim crtama prenesene vijesti uglavnom iz svijeta. U rubrici „Različite vijesti“ su se nalazile teme nepolitičke tematike. „Obzor“ je također puno prostora pridavao vijestima iz svijeta, dok su se u rubrici „Domaće vijesti“ donosile novosti vezane kako su za Hrvatsku, tako i za Slavoniju i Dalmaciju. Uslijedile su rubrike „Različite vijesti“ i „Brzobjavi Obzorovi“. „Hrvatsko pravo“ je započinjalo temom najvećeg značaja, a nakon nje su slijedile rubrike: „Političke vijesti“, „Mjestne vijesti“, „Pokrajinske vijesti“, „Različite vijesti“ i „Brzobjavi“. Na sličan je način koncipirana i „Hrvatska domovina“ koja donosi najvažnije vijesti na naslovnici, a nakon njih pregled političke situacije u Europi i svijetu. Nakon toga slijedi rubrika „Domaće vijesti“, a nakon nje „Različite vijesti“ te „Brzobjavi“.

List „Dom i Sviet“ je izlazio dva puta mjesečno. Najveći dio ovoga lista odlazio je na razne pripovijesti, međutim posljednji dio je bio predviđen za šalu i satiru te vijesti kako domaće tako i strane.

Kao što je navedeno, olimpijskim je igrama posvećeno prilično malo pažnje. Naime, list „Obzor“, u 26 brojeva u travnju 1896. olimpijske igre u Ateni uopće nije spominjao kao vijest, dok su ostali listovi ipak dali nešto medijskog prostora.

U „Narodnim novinama“ točnije, u 26 brojeva u travnju 1896. igrama u Ateni posvetilo je više prostora nego što je to slučaj u ostalim novinama. Naime, u mjesecu kada su se održavale olimpijske igre, „Narodne novine“ su objavile 9 članaka vezanih uz ovu manifestaciju,

¹²¹ Horvat 2003, 258.

odnosno 192 retka. Od ukupnog broja, samo je 5 članaka imalo preko 20 redaka. Članci vezani uz igre nalazili su se u rubrikama „Različite vesti“, „Sitne vesti“ te „Brzobjavne vesti Narodnim novinama“.

„Hrvatsko pravo“ u travnju 1896. godine broji 25 izdanih brojeva. Od 25 brojeva, olimpijske su igre u Ateni spomenute u 2 broja i to po članak u svakom broju. Točnije, govori se o ukupno 39 redaka, koji su smješteni u rubrike pri kraju novina, tj. u „Različite vesti“ i „Brzobjavi“.

U travnju 1896. godine izdana su 22 broja „Hrvatske domovine. Unutar njih u samo su dva članka spomenute igre iz Atene, odnosno u 17 redaka. Oba puta su spominjane na kraju članka u rubrikama „Različite vijesti“ i „Brzobjavi“.

„Dom i sviet“ od veljače do svibnja 1896. izlazi u 10 brojeva te se olimpijske igre spominju u jednom broju. U rubrici svaštice nalazi se odlomak pod nazivom „Olimpijske igre“ koji u 34 retka donosi informacije o ovim igrama.

Novine	Broj članaka	Broj redaka	Članci s više od 20 redaka	Broj listova
Obzor	0	0	0	26
Narodne novine	9	192	5	25
Hrvatsko pravo	2	39	1	25
Hrvatska domovina	2	17	0	22
Dom i sviet	1	34	1	10
Ukupno	14	282	7	108

Prema podacima iz tablice¹²² vidljivo je kako su od 108 brojeva različitih novina izdanih u Banskoj Hrvatskoj, olimpijske igre iz Atene 1896. godine prilično slabo zastupljene. Ako su

¹²² Tablica zastupljenosti članaka o olimpijskim igrama u novinama iz travnja 1896.

uopće našle prostora u navedenim novinama, onda se ova tema nalazila u rubrikama poput „Različite vesti“ ili „brzjavni“ u kojima se u kratkim crtama iznose važne stvari uz temu. Uglavnom se spominjao sam početak igara te kako su one obilježene u čast 75 obljetnice grčkog ustanka protiv turske vlasti.

8.1.1 Narodne novine o olimpijskim igrama u Ateni 1896

Prva informacija vezana uz olimpijske igre javlja se 2. travnja kada se najavljuje sam početak igara. Naime, u članku stoji da će igre trajati 4 - 15 travnja te će se održati u stadionu, koji je financirao grčki poduzetnik Averkov. Stadion će imati mjesta za 150 tisuća ljudi, koji će moći uživati u sportovima: atletika, plivanje, jahanje, trčanje i dr. U članku stoji kako će se na olimpijske igre doći puno stranih državljana kako bi uživali u ovoj manifestaciji.¹²³ U broju koji datira 4. travnja stoji kako se ugarski natjecatelj sprema za igre te kako je pretendent za prvo mjesto u maratonskoj utrci. Naime, navodi se kako se Julije Kellner priprema za olimpijske igre te kako se nameće kao veliki konkurent grčkim predstavnicima za maratonsku trku. O Kellnerovom trenažnom procesu piše:

„On trči - rekoše oni - u tako redovitom tempu, da bi se konačno prisposodobiti mogao sa lokomotivom, koja matematički točno prema programu ide. Od početka do svršetka sačuvao je u cijelom trku isto držanje: svaka 4 minuta prevalio je po 1 kilometar, a da se nije ništa umorio i bez najmanje diferencije. Sad će se dnevno vježbati uvijek na sve veće razmake: jučer je već trčao 15, a danas 20 kilometara i t. d. Grčki konkurenti boje se metode njegova trčanja i drže da će Kellner dobiti prvu nagradu: ali se njegovi suparnici ipak nadaju, da bi ugarskog athletu mogla zapriečiti da dobije nagradu jedino okolnost, što nije vičan na atinsku vrućinu i prašinu.“¹²⁴

U članku se nadalje najavljuje uspjeh ugarskih sportaša te kako uživaju veliku popularnost među društvom i medijima, dok traju pripreme za olimpijske igre.¹²⁵ Kratki brzjavni iz Atene donosi vijesti kako su igre započele u čast 75. obljetnice ustanka za slobodu Grčke protiv turske vlasti. Navodi se kako je čitav grad okićen u čast igrama te kako se održala crkvena svečanost, na kojoj su prisustvovali kraj, njegova obitelj i veliki knez Gjuro Mihajlović.¹²⁶ U sljedećem broju donose se informacije vezane za svečano otvorenje igara. Naime, u članku

¹²³ NN, br. 78, 2. IV 1896.g., (Različite vesti)

¹²⁴ NN, br. 79, 4. IV 1896.g., (Različite vesti)

¹²⁵ NN, br. 79, 4. IV 1896.g., (Različite vesti)

¹²⁶ NN, br. 80, 7. IV 1896.g. (Brzjavne vesti „Narodnim novinam“)

„Olimpijske igre u Ateni“ stoji kako se podigao Averov spomenik radi njegove izdašne financijske pomoći za izgradnju stadiona, gdje su se natjecanja odvijala. Naime, ovoj je ceremoniji prisustvovao princ Konstantin s brojnim visokodostojnicima.¹²⁷ U članku se nadalje iznose informacije o drugom danu natjecanja:

„Drugi dan, 6. travnja započele su igre. Pošto se je tog dana navršilo 75 godina od prvog ustanka Grka za slobodu, bila je najprije svetčana služba božja u metropolitanskoj crkvi. Poslije podne predao je kraljević-nasljednik kao predsjednik odbora kralju stadion, na što je pjevana svetčana himna. Iza himne započele su igre i to: trka, skakanje i bacanje diska. Prvi pobjednici bijahu sami Amerikanci. Preko 30.000 osoba prisustvovalo je tim igram, a na čelu bijaše čitav dvor s ruskim velikim knezom Gjurom Nikolajevićem i diplomati. Vrijeme je bilo dosta nepovoljno. Bio je komičan prizor, kad su se izvadjale stare grčke olimpijske igre, a većina gledalaca sjedila je i staja pod kišobrani. Uza to je ogromni glasbeni sbor izvadjao moderne glasbene komade. Atena bijaše na večer sjajno razsvjetljena.“¹²⁸

U broju iz 13. travnja izneseni su i najvažniji podatci o maratonskoj trci, odnosno o njezinim najistaknutijim natjecateljima te nagradama za pobjednike ovog natjecanja. Maratonska trka se održala 9. travnja, s početkom u Maratonu. Cilj je bio pretrčati 42 kilometra i stići u Atenu. Novine izvještavaju kako je za 2 sata i 55 minuta kao prvi na cilj stigao grčki predstavnik Vasilkov Belokos, dok su iza njega u cilj ušli neimenovani grčki predstavnik, mađarski natjecatelj Kellner te Amerikanac Blake, australski predstavnik Slak i Francuz Lermonssiaux. Čitavom je natjecanju prisustvovalo 20 natjecatelja. Nadalje stoji, kako je pobjednik maratonske trke za nagradu je dobio maratonsku stipendiju, u koju je uključeno financiranje stana, hrane, odjeće te ostalih svakodnevnih potrepština.¹²⁹

Novi podaci o maratonskoj trci i nove vijesti o rezultatima olimpijskih igara vidljive su iz članka izdanog 14. travnja. Ispravljene su vijesti iz prethodnog broja. Navodi se kako je Spiridon Louis odnio pobjedu u utrci, a nakon njega na cilj su utrčali grčki predstavnici Vesilacos i Bellocas. Pobjednik je stigao na cilj za 2 sata i 58 minuta, dok su sljedbenici stigli nekoliko minuta kasnije. U vožnji na velocipedu, koja je trajala 12 sati, nastupilo je 12

¹²⁷ NN, br. 81, 8. IV 1896.g (Različite viesti)

¹²⁸ NN, br. 81, 8. IV 1896.g (Različite viesti)

¹²⁹ NN, br. 85, 13. IV 1896.g (Različite viesti)

natjecatelja. Prvi je na cilj stigao Francez Masson. U vožnji koja je krenula iz Maratona u Atenu prvi je stigao grčki predstavnik Constantinides.“¹³⁰

U rubrici brzojava iz 88. broja „Narodnih novina“ saznajemo vijesti o završetku olimpijskih igara te ulozi kralja u završnoj ceremoniji. Navodi se kako je 15. travnja, u prijepodnevnom terminu, kralj podijelio nagrade pobjednicima u svojim disciplinama. Nakon ceremonije podijele nagrada igre su završene.¹³¹

Narodne novine (20. travnja), nakon završetka igara, donose čitavi izvještaj o maratonskoj utrci te približavaju čitavu atmosferu koja je vladala taj dan. Saznaje se kakva su bila očekivanja grčke publike te kako su povezali moderni sport s antičkom poviješću.:

„O velikoj trki iz Maratona u Atenu, izvedenoj 10. t. mj., piše prof. Christomanos u „N. fr. Pr“ sljedeće: Današnji je dan donio glavnu odluku. Vršak olimpijskih igara polučio se je velikom trkom iz Maratona u Atenu, 42 kilometra daleko. Cieli grčki narod živom je željom očekivao, da bude u toj trki pobjednikom Grk, dostojan potomak maratonskih boraca. Ova je trka imala sjećati na divno djelo maratonskog glasnika, koji je nekoč donio u Atenu glas o slavnoj grčkoj pobjedi. S toga je i razumljivo, da se je ne samo Atena, već i ciela Grčka nalazila u silnoj uzrujanosti, jer se nije radilo samo o trki i pobjedi, već i o narodnoj časti.(...)“

U nadalje članku stoji kako je 9. travnja čitav grad bio na nogama te kako su trku promatrali i ljudi s okolnih brežuljaka koji nisu bili na stadionu. U članku se ovakvo stanje uspoređuje s antičkim vremenima budući da su se ljudi tada skupljali u velikom broju kako bi promatrali događanja na natjecanju. Naime, ovu je trku promatralo više od sto tisuća ljudi koje je na ovu utrku privukao značaj utrke, koji vuče korijen još iz antičkih vremena. Prvu zapažena reakcija publike osjetila se ulaskom u stadion kralja Đure, u pratnji srpskog kralja Aleksandra. Trka je započela u 2 sata poslije podne, kada je 18 natjecatelja krenulo sa startne crte. Natjecanju su prisustvovali natjecatelji iz: Australije, SAD-a, Francuske, Njemačke, Grčke i Mađarske. Trčalo se iz Maratona do kraljevske lože u stadionu u Ateni. Atmosfera na stadionu je bila uzavrela. Naime, oko 17 sati poslijepodne, interes za ostale sportove je bio toliko malen, da je prekinuto njihovo odvijanje. Naime koliko je važna ova utrka bila za grčko stanovništvo pokazuje tekst članka:

¹³⁰ NN, br. 86, 14. IV 1896.g (Različite viesti)

¹³¹ NN, br. 88, 16. IV 1896.g (Brzojavne viesti „Narodnim novinam“)

„Takove duboke uzrujanosti celog jednog naroda, tako potresa narodnog organizma rad jednog abstraktnog pojma, rad jednog dalekog ideala, nije se više opazilo od slavni grčkih vremena nigdje, medju nijednim modernim narodom.“

Članak nadalje donosi kako je trka bila iznimno popraćena i da su ljudi bili u tolikoj euforiji, da se gotovo nije čuo top koji je označavao prolazak cilja. Ugođaj na tribinama je opisan:

„Sve se podiže na noge: evo ga! evo! Sto tisuća ljudi gleda na ulaz u stadiju: evo ga! Kraljević i princ Gjuro sa sudci, povjerenici i liktori čekaju ga na ulazu. . . Ukazuje se bijelo modra haljina grčkog trkača. Sad svatko znade: pobjednik je Grk! To su već osjećala sva srдца, Grčka je pobjedila! Najljepša pobjeda poslije maratonske. Kakovo je oduševljenje saada nastalo, nedade se opisati. Nasta bacanje šešira u zrak, mahanje ruku, pozdravljanje batinama, suncobranima, rubcima, zastavama, nasto vika, klicanje, pljeskanje - i plač.“

Kralj Đuro i prestolonasljednik ispratili su pobjednika duljinom stadiona sve do kraljevskog prijestolja. Kada je pobjednik utrčao u cilj dočekali su ga članovi kraljevske obitelji i čestitali mu. Naime, pobjednik maratonske trke je Spiridion Louis koji je ušao u cilj s rezultatom od 2 sata, 55 minuta i 20 sekundi. Dvadeset četvero godišnji Louis dolazi s Atike, iz Amarusiona. Nakon njega u cilj su utrčali grčki predstavnici Vasilakos (3 sata i 6 minuta) i Bellokas (3 sata i 9 minuta), dok je za njima u cilj ušao mađarski predstavnik J. Kellner. Ostali su se sportovi nastavili odvijati nakon trke, međutim pažnja je bila usmjerena prema Spiridionu Louisu kojem su se uručivale nagrade sa svih strana. Grčko ga je društvo izrazito slavilo, neovisno o društvenom položaju:

„Država mu daje čitavu godinu stan, hranu i odielo: mnogobrojni patrioti, učenjaci, pa i francezki akademik Michel Breal, obispavaju ga darovi. Nu najganutljivija je požrtvovnost malih ljudi, koji nemaju zlata. Jedan mu mliekar obriče za cielu godinu mlieko od svojih koza, što ih vodi gradom; jedan mu kafanar daje k tome kafu(...) Ciela maratonska poljana pričila je tog dana svetištu, a kom se kreće velika procesija.“¹³²

8.1.2 Hrvatsko pravo o olimpijskim igrama u Ateni 1896.

„Hrvatsko pravo“ 7. travnja iznosi kratke vijesti o ozračju u Ateni uoči početka igara. Navodi se kako je čitava ceremonija popraćena oduševljenjem atenskog stanovništva. Čitava je Atena

¹³² NN, br. 91, 20. IV 1896.g (Različite viesti)

bila okićena zastavama, dok je u crkvi održana molitva na kojoj je prisustvovala kraljevska obitelj i veliki knez Đuro Mihajlović.¹³³

Sljedeći je broj približio pripremni proces za olimpijske igre, odnosno kvalifikacijski ciklus u Grčkoj, koji su grčki natjecatelji trebali proći kako bi ostvarili plasman na same igre i predstavljali svoju državu. Naime, ovaj je kvalifikacijski ciklus nazvan panhelenskim igrama. U članku stoji kako je bilo izrazito puno natjecatelja koji su htjeli predstavljati grčke boje na igrama u Ateni. Navodi se kako je najveći uspjeh imalo maratonska trka. Naime, pobjednik ove utrke je poprimio priličan pljesak i izraze zadovoljstva kod gledatelja. U nastavku članka se opisuje prvi dan natjecanja koji je započeo svečanom ceremonijom u Metropolisu te su same igre započele u popodnevnom terminu. Prestolonasljednik kao predsjednik odbora održao je govor, nakon kojeg je uslijedilo kraljevo svečano otvaranje igara, popraćeno izvedbom svečane himne. Iz članka saznajemo neke osnovne činjenice iz prvog dana natjecanja:

„Kod prvih igrah natjecalo se u biegu, skakanju i bacanju disca. Prvi pobjednici bili su Amerikanci. Igre su počele uz kišu, ali je ipak sudjelovalo među gledaoc do 80.000 ljudih od kojih do 20.000 stranacah. Igram u Stadionu prisustvovali su kralj, kraljica, priestolonasliednik sa suprugom, veliki knez Gjuro, te diplomatski zbor. Bilo je Grkah iz svih krajevah i sa svih otokah. Prizor je impozantan. Pućanstvo grćko oduševljeno je za tu obnovu olimpijskih igarah.“¹³⁴

8.1.3 „Hrvatska domovina“ o olimpijskim igrama u Ateni 1896.

Broj „Hrvatske domovine“ iz 7. travnja 1896. donosi vijesti o početku igara u Ateni te o ozračju koje je vladalo tim gradom.

„Narodna svećanost započela je uz silno oduševljenje. Gradom se viju barjaci. U katedrali se odbdržavao „Tedeum“ komu su prisustvovali ćlanovi kraljevske obitelji i veliki knez Gjuro.“¹³⁵

Dana 15. travnja izdan je ćlanak „Olimpijske igre Ateni“ koji donosi detaljnije vijesti o otvorenju igara i popraćenosti iste.

¹³³ Hrvatsko pravo, br 129, 7. IV 1896. g (Brzjavu)

¹³⁴ Hrvatsko pravo, br 130, 8. IV 1896. g (Razlićite viesti)

¹³⁵ Hrvatska domovina, br , 80, 7. IV 1896. g (Brzjavu)

„Prekjučer u ponedjeljak je svečano kralj otvorio igre. Do 2 sata po podne bilo je vrijeme tako nepovoljno da se mislilo, da će se svečanost morati odgoditi. Uza sve to grnule su skupine svjetine prema stadionu. Tu se sakupilo do 3 sata po podne do 20.000 ljudi, a isto toliko i više naroda promatralo je sa strane. U tri sat stigao je na trkalište kralj grčki sa obitelji, a uz njih veliki knez ruski Gjuro. Kralj je zatim otvorio igre, našto je zaorila posebna za tu ugodu udešena himna“¹³⁶

8.1.4 „Dom i svijet“ o olimpijskim igrama u Ateni 1896.

Dvomjesečni list „Dom i svijet“ donosi detaljne vijesti o održavanju kvalifikacijskog ciklusa pred olimpijske igre. Broj lista iz 15. travnja javlja kako se u Ateni obnavljaju igre kojima se slavi 75. obljetnica grčkog ustanka protiv turske vlasti. Kao uvertira tim igrama, održane su panhelenske igre, na kojima će se odabrati najbolji među natjecateljima te tako predstavljati Grčku na olimpijskim igrama. Nadalje se prenosi kako je bilo prilično velik broj natjecatelja koji su htjeli pokazati svoje umijeće na igrama koje započinju 5. travnja. Na kvalifikacije su išli i natjecatelji slabijeg umijeća, no vladalo je takvo ozračje među natjecateljima koji su htjeli stati uz bok slavnim takmacima iz antičkih vremena. Najveća je pažnja usmjerena prema maratonskoj trci. Pobjedonosnog grčkog predstavnika pozdravilo se pucnjem iz topa, popraćen gromoglasnim ovacijama iz gledališta. I ostali su natjecatelji dobili pohvale s tribina stadiona. Pobjednik kvalifikacijske trke istrčao je put od Maratona do atenskog stadiona za 3 sata i 18 minuta. Navodi se kako je u kvalifikacijama sudjelovalo 35 predstavnika te se pet najboljih kvalificiralo na igre.¹³⁷ U nastavku članka saznaje se i kako su otvorene igre, tko se sve okupio, koja su se natjecanja održavala i koliko je natjecanje bilo popraćeno.

„Dne 6. travnja na dan grčke narodne svetkovine, bila je najprije svečana služba u Metropolisu, a zatim smotra nad vojskom. Poslije podne počele su igre u Stadionu. Prestolonasljednik, kao predsjednik odbora za olimpijske igre, predao je najprije Stadion sa govorom kralju, na što je pjevana svečanostna himna. Kod prvih igra natjecalo se u biegu, skakanju i bacanju disca. Prvi pobjednici bili su Amerikanci. Igre su počele uz kišu, al je ipak sudjelovalo medju gledaoci do 30.000 ljudi od kojih do 20.000 stranaca. Igram u Stadionu prisustvovali su kralj, kraljica, priestolonasljednik sa suprugom, veliki knez Gjuro te

¹³⁶ Hrvatska domovina, br , 87, 15. IV 1896. g (Različite viesti)

¹³⁷ Dom i svijet, br. 8, 15. IV. 1896. (Svaštice)

diplomatski sbor. Bilo je Grka iz svih krajeva i sa svih otoka. Prizor je bio impozantan. Pučanstvo grčko oduševljeno je za tu obnovu olimpijskih igrah.“¹³⁸

9. Olimpijske igre u Parizu 1900. i St. Louisu 1904. u hrvatskim novinama.

Olimpijske igre održane nakon Atene 1896. održane su u Parizu 1900., odnosno u St. Louisu 1904. godine. Igre su trajale puno duže od atenskih igara, no nisu popraćene u hrvatskoj javnosti. Obje su igre trajale nekoliko mjeseci, točnije 14. svibnja - 28. listopada 1900. te 1. srpnja - 23. studenog 1904. i održane su u sklopu velike Svjetske izložbe. Novine u Hrvatskoj nisu prenosile izvještaje s tih igara te su se više posvetili različitim političkim temama poput: Svjetske izložbe u Parizu 1900., odraza mađarske politike u Hrvatskoj, Rusko-japanski rat 1904. i dr.

9.1. Olimpijske igre iz 1900. u hrvatskim novinama

Istraživanje za ove igre provedeno je na različitim dnevnim novinama te jednom dvomjesečniku. Proučavane su dnevne novine: „Obzor“, „Narodne novine“, „Hrvatsko pravo“ i „Hrvatska domovina“ u periodu od svibnja do listopada 1900. te dvomjesečnik „Dom i svijet“ od travnja do studenog 1900. Za ovaj je period najviše pažnje posvećivano političkim i vojnim aktivnostima Velike Britanije u Južnoj Africi. za vrijeme Burskog rata (1899. - 1902.). Također je puno medijskog prostora posvećeno događajima vezanim za veliku Svjetsku izložbu održanu u Parizu. Naime, govori se o izložbenom postavu, raznim nezgodama koje su se dogodile u vrijeme održavanja, no najviše je prostora posvećeno zastupljenosti hrvatskih umjetnina na izložbi. Sporilo se o tome kako su hrvatske umjetnine predstavljane kao mađarsko narodno dobro što je izazvalo nezadovoljstvo kod autora članaka. Svi su dnevni listovi na naslovnici iznosili najznačajnije vijesti vezane za Hrvatsku i svijet, a također su se iznosile vijesti podijeljene na rubrike: Naši dopisi, Domaće vijesti, Pokrajinske vijesti, Različite vijesti te Brzjavu. Niti u jednoj od rubrika nisu prenošene vijesti o olimpijskim igrama u Parizu, održanih u sklopu same izložbe.

9.2. Olimpijske igre u St. Louisu u hrvatskim novinama

¹³⁸ Isto

Kao izvori za ove igre korištene su dnevne novine: „Obzor“, „Narodne novine“ i Hrvatsko pravo te dvomjesečnik „Dom i svijet“. Dnevne su novine proučavane u razdoblju od srpnja do studenog, dok je „Dom i svijet“ proučavan u razdoblju od lipnja do prosinca 1904.. Najviše je medijskog prostora posvećeno rusko-japanskom sukobu, čija su zbivanja popraćena u širokom opsegu u svakom broju. Puno je prostora posvećeno aktivnostima Hrvatskog sokola, kao glavne sportske organizacije u vidu organiziranja javnih vježbi, plesova i dr. Njihove aktivnosti i skupovi nisu vezani za olimpijski pokret. Što se tiče događaja vezanih uz zemlju domaćina, SAD, najviše je pažnje pridodano izborima za američkog predsjednika. Izložba u St. Louisu se vrlo rijetko spominje u rubrici „Različite viesti“ gdje se ukratko prenose značajna događanja vezana uz nju. U ostalim rubrikama: „Domaće viesti“, „Pokrajinske viesti“, „Političke viesti“ i „Brzobjavi“ nema spomena o olimpijskim igrama te hrvatska javnost nije bila upućena u njihovo odvijanje.

10. Zaključak

Analiza ovoga teksta rađena je na obradi sportskih časopisa koji su izlazili u razdoblju na prijelazu 18. u 19. stoljeće te novina koje su donosile vijesti o održavanju Olimpijskih igara u Ateni 1896. godine. Naime, obuhvaćen je cijeli pokret i događanja ususret prvih modernih igara te nakon njih, kao i njihova antička tradicija. Sportski časopisi: „Sokol - glasilo za tjelovježbu“, „Šport – glasilo za sve športske struke“ te „Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre“ iznijeli su obuhvatne informacije o antičkim olimpijskim igrama. Iz njihovih je članaka o ovoj tematici vidljivo kako detaljno i afirmativno govore o odvijanju igara te ulozi vježbe i sporta u antičko vrijeme. Može se iščitati kritika o brutalnosti nekih antičkih sportova, no pridaju veliki značaj samim igrama. Saznaje se koliko su igre značajne radi ostvarivanja mira, koji je prekidao grčke ratove na period održavanja igara, povezivanju s mitološkom prošlošću, brojnošću ljudi koji se okupljao na olimpijskoj svečanosti te važnosti koja je ona imala među starogrčkim stanovništvom.

Časopisi „Šport – glasilo za sve športske struke“ te „Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre“ donose vrhunski i opsežan pregled igara, zahvaljujući uredniku Franji Bučaru. Naime, same igre, ali i sve oko njih poput ponašanja publike, isticanja značajnih osoba te uvjeta u kojim su se natjecanja odvijala prikazane su izrazito detaljno. Gotovo svi pobjednici različitih disciplina su spomenuti, kao i njihovi rezultati. Atmosfera u Ateni za vrijeme maratonske trke je prikazana vjerodostojno da čitatelj dobije realan uvid u čitavo

ozračje koje je vladalo Atenom tih dana. Također treba spomenuti kako su vijesti prije i nakon igara prikazane te se može zaključiti kako autori pojedinih članaka žele da se hrvatski predstavnici natječu na ovome natjecanju.

Analiza novina iz travnja 1896. („Obzor“, „Narodne novine“, „Hrvatsko pravo“, „Hrvatska domovina“, „Dom i svijet“) donijeli su prilično malo informacija o igrama u Ateni 1896. godine. Sve su informacije prenesene na kraju broja u kojem su se nalazile. Prednjače „Narodne novine“ koje su donosile vijesti o igrama od samog otvaranja do zatvaranja te se posebno ističe opis maratonske trke koja je zorno prikazala zbivanja u Grčkoj. „Dom i svijet“ i „Hrvatsko pravo“ donose detaljne vijesti o početku samih igara te o kvalifikacijama koje su grčki natjecatelji morali proći kako bi sudjelovali na ovome natjecanju. Vijesti o kasnijem odvijanju natjecanja nema. „Hrvatska domovina“ donosi vijesti o otvaranju igara te također ne izvještava o ostatku igara, dok dnevnik „Obzor“ ne govori o igrama. Na temelju prikazanog može se zaključiti kako javnost putem novina nije mogla biti dobro upoznata s prvim olimpijskim igrama.

Olimpijske igre održane u Parizu 1900. i u St. Louisu 1904 nisu uopće dobile medijskog prostora. Naime, za razliku od igara održanih u Ateni (5.-15. travnja 1896.), ove igre karakterizira puno duže trajanje. Igre u Parizu i u St. Louisu su se održavale u periodu od pet mjeseci i u sklopu Svjetske izložbe, stoga njima nije pridavana velika pažnja budući da je prilično teško pratiti natjecanje iznimno dugog trajanja. Sam značaj igara se izgubio, kod gledatelja, u odnosu na prethodne igre, budući da su održane u zemljama koje ne vuku korijen iz antičke baštine i nije se mogao razviti takav žar kakav je bio karakterističan za Grčku. Treba istaknuti kako je u ovome periodu prilično aktivan rad Hrvatskog sokola, no njihove aktivnosti nisu vezane uz razvoj olimpijskog pokreta i pojavljivanje predstavnika pod hrvatskom zastavom na olimpijskim igrama. Može se zaključiti kako najjača sportska organizacija nije bila blagonaklona i zainteresirana za razvoj olimpijskog pokreta u vrijeme prvih olimpijskih igara.

Na temelju ukupne analize može se zaključiti kako je stanovništvo Banske Hrvatske na prijelazu stoljeća moglo biti dobro upućeno u olimpijski pokret zahvaljujući brojnim vijestima koji su proizlazile iz sportskih časopisa. Što se tiče novina, one su donekle prenijele vijesti iz Atene, no nisu im pridavale toliku važnost i stavljali ih u prvi plan. Sljedeće dvije igre nisu uopće spomenute u novinama. Slaba zastupljenost igara i olimpijskog pokreta u hrvatskim novinama na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće može se objasniti time što su one prvenstveno

stranačka glasila te je pozornost prvenstveno usmjerena na političke prilike u Hrvatskoj i svijetu, dok nije bilo prevelikog interesa za olimpijski sport.

11. Bibliografija

Literatura

1. Bučar, Franjo. Povijest Hrvatskog Sokola – Matice u Zagrebu 1874. – 1885. Zagreb: Naklada Hrvatskog Sokola Wilsonovog, 1925.
2. Chatziefstathiou, Dikaia. „Pierre de Coubertin: Man and Myth”. U: The Palgrave Handbook of Olympic Studies, ur. Helen Jefferson Lenskyj, Stephen Wagg, 26 – 40. London: Palgrave Macmillan, 2012.
3. Drpić, Ante. *Olimpizam u Hrvata*. Zagreb: Hrvatski olimpijski odbor, 1995.
4. Grgić, Zrinko. „Prilog za bibliografiju sokolske građe Hrvatskoga športskog muzeja.” *Informatica museologica* 41 (2010.): 150-157.
5. Guttman, Allen. *The Olympics - A History of the Modern Games*. Chicago: University of Illinois Press, 1992.
6. Harmandar Demirel, Duygu. „The Philosophy of Physical Education and Sport from Ancient Times to the Enlightenment”. *European Educational Research Journal* 2 (2013.), 191-202.
7. Jajčević, Zdenko. „Development of Olympism in Croatia in the period between 1894 and 1912“ *Kinesiology* 27 (1995)
8. Jajčević, Zdenko. *225 godina športa u Hrvatskoj*. Osijek: Streljački savez Osječko-baranjske županije, 2010.
9. Jajčević, Zdenko. *Antičke olimpijske igre i moderni olimpijski pokret do 1917. godine*. Zagreb : Libera Editio, 2008.
10. Jajčević, Zdenko. *Olimpijada, Olimpijske igre i olimpizam*. Zagreb: Hrvatski športski muzej, 2000.

11. Jajčević, Zdenko. *Olimpizam u Hrvatskoj*. Zagreb: Libera Editio, 2007
12. Moutsis, Ioannis. *Germany meets Olympia: Archaeology and Olympism. U: „A History of an Olympic Institution”, ur. Christina Koulouri, 107 - 139. Atena: The International Olympic Academy, 2011.*
13. Paar, Adolf. *Hrvatski sokol*. Samobor: Društvo za športsku rekreaciju „Šport za sve” – Samobor, 2011.
14. Pavlin, Tomaž i Zrinko Čustonja. „Sokol: Between Making Nation and State,“ *Kinesiology* 50 (2018): 260-268.
15. Payne, Michael. *Turnaround: How the Olympic Games Stepped Back from the Brink of Extinction to Become the World’s Best Known Brand*. London: London Business Press Limited, 2006.
16. Šiljak, Violeta. *Istorija sporta*. Beograd: Fakultet za menadžment u sportu Univerziteta “Braća Karić”, 2007.
17. Young, David. *A Brief History of Olympic Games*. Oxford: Blackwell Publishing, 2004.

Izvori

18. „Brzjavni.“ *Hrvatsko domovina*, 7. travnja 1896.
19. „Brzjavni.“ *Hrvatsko pravo*, 7. travnja 1896.
20. „Različite vijesti.“ *Narodne novine*, 13. travnja 1896.
21. „Različite vijesti.“ *Narodne novine*, 14. travnja 1896.
22. „Različite vijesti.“ *Narodne novine*, 20. travnja 1896.
23. „Različite vijesti.“ *Narodne novine*, 4. travnja 1896.
24. „Različite vijesti.“ *Narodne novine*, 8. travnja 1896.
25. „Brzjavne vijesti Narodnim novinam.“ *Narodne novine* 16. travnja 1896.
26. „Brzjavne vijesti Narodnim novinam.“ *Narodne novine*, 7. travnja 1896.
27. „Različite vijesti.“ *Hrvatska domovina*, 15. travnja 1896.
28. „Različite vijesti.“ *Hrvatsko pravo*, 8. travnja 1896.
29. „Različite vijesti.“ *Narodne novine*, 2. travnja 1896.
30. „Svaštice.“ *Dom i svijet*, 15. travnja 1896.
31. Bučar, Franjo ur.„Različite vijesti,“ *Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe* 7 (1903): 90-92.

32. Bučar, Franjo ur., „Različite vijesti,“ *Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe* 3 (1905): 44-48.
33. Bučar, Franjo, ur. „Koturaški sport.“ *Šport – glasilo za sve športske struke* 5 (1896): 33-36.
34. Bučar, Franjo, ur. „Olimpijske igre u Ateni.“ *Šport – glasilo za sve športske struke* 12 (1896): 95-96.
35. Bučar, Franjo, ur. „Vijesnik.“ *Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre* 5 (1897): 76-80.
36. Bučar, Franjo, ur. „Vijesnik.“ *Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku* 5. (1895) 76-77.
37. Bučar, Franjo, ur. „Vijesnik.“ *Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku* 3 (1896): 45-48.
38. Bučar, Franjo, ur. „Vijestnik.“ *Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku* 6 (1894): 96.
39. Bučar, Franjo. „Olimpijske igre njeoč i sad.“, *Šport – glasilo za sve športske struke* 2 (1896):12 -14.
40. Bučar, Franjo. „Olimpijske igre njeoč i sad.“, *Šport – glasilo za sve športske struke* 3 (1896): 19-26.
41. Bučar, Franjo. „Olimpijske igre u Ateni.“ *Šport – glasilo za sve športske struke* 10 (1896): 79-80.
42. Bučar, Franjo. „Grčke gimnastičke i narodne svečanosti.“ *Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre* 4 (1896): 52-55.
43. Bučar, Franjo. „Grčke gimnastičke i narodne svečanosti.“ *Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre* 5 (1896): 65-69.
44. Bučar, Franjo. „Grčke gimnastičke i narodne svečanosti,“ *Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre* 3 (1896): 36-41.
45. Bučar, Franjo. „Olimpijske igre u Atenama god. 1896.“ *Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku* 6 (1896): 87-91.
46. Bučar, Franjo. „Olimpijske igre u Ateni. *Šport – glasilo za sve športske struke* 13 (1896): 97-99.
47. Bučar, Franjo. „Povjest tjelesnog uzgoja u starom vijeku.“ *Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe* 12 (1906): 173-175

48. Bučar, Franjo., „Grčke gimnastičke i narodne svečanosti.“ *Gimnastika – list za školsku i društvenu gimnastiku te igre* 6 (1896): 81-84.
49. Bučar, Franjo., „Olimpijske igre u Ateni.“ *Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe* 5 (1906): 66 - 68.
50. Bučar, Franjo., „Povjest tjelesnog uzgoja u starom vijeku.“ *Sokol: časopis za promicanje tjelovježbe* 11 (1906): 154-158
51. Gavranović, Ante. „U borbi za nacionalni identitet“. *MediAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima* 1 (2007): 119 - 134.
52. Horvat, Josip. *Povijest novinstva u Hrvatskoj 1771 - 1939*. Zagreb: Golden marketing 2003.
53. Štefanović, M. „Olimpijske igre njekoč i sada.“ *Šport – Glasilo za sve športske struke* 1 (1896): 3- 6.